

COĞRAFI ETMENLER VE TERMAL TURİZM POTANSİYELİ AÇISINDAN ÇERMİK (DİYARBAKIR) KAPLICALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ*

Zafer BAŞKAYA**

ÖZET

Tektonik bakımdan hareketli, aktif deprem kuşağı üzerinde yer alan ve jeotermal kaynaklar bakımından zengin olan Türkiye’de, önemli termal turizm potansiyeli olan Termal Turizm merkezlerinden biri de Diyarbakır Çermik Kaplıcaları’dır. İlçe merkezinin Hamambaşı mevkiinde bulunan Çermik Kaplıcaları, Melike Belkıs Kaplıcaları olarak ta bilinmektedir.

51 °C su sıcaklığına sahip olan kaplıcalar, çevresindeki yakın illerden yoğun ziyaretçi akınına uğramaktadır. Bu araştırmada Diyarbakır ilinin Çermik İlçe Merkezinde bulunan Çermik Kaplıcaları’nın oluşunda etkili olan fizik faktörler incelenerek, termal turizm potansiyelinin belirlenmesi açısından fiziksel, sosyo-kültürel ve mevcut rekreasyonel yapısının analizi yapılmış ve turistlerin Çermik termal turizmi ile ilgili düşünceleri değerlendirilmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak turist profilini ölçmek, katılımcıların termal turizm ve Çermik Kaplıcaları’nı tercih etmelerine ilişkin görüşlerini, eğilim ve gereksinimlerini tespit etmek amacıyla 2013 yılı yaz aylarında 151 kişiye 15 soruluk bir anket uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini Çermik Kaplıcaları’ndan faydalanan ve kaplıcalar çevresindeki otel ve pansiyon niteliğindeki konaklama tesislerinde kalan 151 turist oluşturmaktadır. Anket sonuçları değerlendirilip dikkate alınarak Çermik kaplıcaları ve çevresine yönelik olarak rekreasyonel ve turistik fiziksel planlama önerileri getirilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde SPSS programı kullanılmıştır. Ayrıca yöredeki arazi gözlemleri esnasında kaplıcalara gelen turistler, konaklama işletmecileri, yerel yöneticiler ve yetkililer ile görüşmeler yapılmış ve coğrafya biliminin sebep-sonuç ve bağlantılar ilkeleri çerçevesinde sonuçlara ulaşılarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çermik, Termal Turizm, Çermik Kaplıcası, Sağlık Turizmi

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

**Yrd. Doç. Dr. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, El-mek: zafer.baskaya@bilecik.edu.tr

ASSESSING ÇERMİK (DİYARBAKIR) HOT SPRINGS IN RELATION WITH GEOGRAPHICAL FACTORS AND POTENTIAL OF THERMAL TOURISM

STRUCTURED ABSTRACT

Diyarbakır, Çermik Hot Springs, is one of the most important Thermal Tourism center of Turkey that has thermal tourism potential, is located on tectonically effective, active seismic zone and rich in terms of geothermal resources. Çermik thermal springs located in Hamambaşı, in the center of the town, also known as Melike Belkis Hot Springs.

The hot springs which thermal water's temperature is 51 °C, attract heavy influx of visitors from around the neighboring provinces. In this study physical, socio cultural and recreational structure were analyzed to determine tourism potential with examining the physical factors that effect the occurrence of Çermik Hot Springs, located in the center of Çermik district, Diyarbakır.

Some of the hot springs in Anatolia are also used extensively for treatment in Roman, Byzantine, Seljuk and Ottoman period. Çermik thermal spa heavily used among the Ottoman era. Büyükpaşa and Küçükpaşa baths located in the Hamambaşı that Çermik thermal spa is located there too, proves that Çermik Hot Springs used past to present significantly

Hot springs gives opportunity to benefit from atural resources in our country that are far from meeting the recreational needs of visitors, although Turkey, with its hot springs and drinking aspects of rich resources, climatic conditions, However Balçova (İzmir), Yalova, Gönen (Balıkesir), Sandıklı (Afyon) thermal springs located in different regions of our country, have relatively modern spa facilities. But especially, situation of hot springs located in the east and southeast of country is not encouraging. Therefore the lack of modern facilities in these regions is the biggest factor help existing bath culture intensely in hot springs

Diyarbakır Cermik Springs, was declared (according to the Official Gazette No. 21731 and October 17, 1993) as Diyarbakır Çermik Thermal Tourism Center in 1993. Despite being one of the most important center of Turkey that has thermal tourism potential, considering the tourist profile of Diyarbakır, Çermik Hot Springs, almost all of the tourists come from within the country, while those coming from within country also come from mostly surrounding provinces. In this case it also reveals that the promotions of thermal springs made by local governments are not enough. In order to develop Çermik Hot Springs press-release publicity should be considered.

In summer 2013, 15-question survey was applied to 151 people as a data collection tool to measure tourist profile, to determine why participants choosed thermal tourism and Çermik Hot Springs, what are their trends and needs. The study sample consist of 151 tourists, benefited from thermal springs and staying in hotels or hostels around the Çermik Hot Springs. The survey results are evaluated and taken into account, recreational and touristic physical planning proposals

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015*

have been developed for Çermik Hot Springs and surroundings. SPSS program was used to analyze the data. In addition during field observations in the area results and suggestions were obtained through interviews with tourists, accommodation operators, local administrators and officials within the framework of cause-effect link that the principle of geography. This study shows differences according to several studies in the field of thermal tourism in terms of implementation of survey question, interpretation of the answers, testing the relations and reliability between SPSS and answers.

The positive effect of annual temperature is 15 ° C over, the average monthly temperature does not fall below 0 ° C during the year around Çermik , reveals positive effect of extension of period except for the summer that will be benefit from Çermik thermal springs, therefore, in terms of benefit for 12 months from the spa. However, spas are usually preferred from the end of the spring to summer and over a 4-5 months period until the beginning of autumn.

The % 21,9 of survey participants are from city center and towns of Diyarbakır. This rate effectuates more than one out of five participants. When Diyarbakır and Çermik which is near to Şanlıurfa, Gaziantep and Mardin participants under debate the ones come to thermal facilities constitute more than half of total with %54,3. Siirt, Adıyaman, Elazığ, Şırnak and Batman constitute the other close cities. Whereat most of the people who goes to thermal facilities comes from close cities.

People who goes to Çermik thermal facilities, %70 of them had been advised from their relatives, %21 of them had been advised from their friends. Ones who had been advised from doctors or mass media are so rare.

%30 of people who participated to the survey mentioned that they go to the thermal facilities to be healthier and %25 of them mentioned they go because of resting. The ones who shipped from a health institute or just being companion are rare. %44 of participants go for treatment of rheumatism and they think thermal facilities are important for the therapy.

%81,5 in another words 4/5 of people take a rest in their free times, and %20 of them read newspaper, magazine, book or shopping, walking, watching tv or spending time in facility. And this shows reality of Turkey. Unfortunately, Turkish people dont read in their free times no matter where they are.

People who attended to the survey %48,3 of them mentioned that it was their first time in Çermik thermal facilities, %51,7 of them if it was second or more times in facility. So who came second or more times was pleased from facility that they came again.

Çermik facility is an affluent thermal source. But it has not modern plants. Because of this facility needs to be improved to attract tourists and to contribute town economy. Moreover it needs new investments to get build thermal hotel, thermal pools, baths, sauna, cure and health institutes. Whereby the facility may achieve an adequate level with integrated plants.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Due to the hotels around thermal facilities and thermaes usually have not tourism ministry business documents but municipality business documents, their service's quality is not enough. In order to increase the quality of services, regular inspections should be made by the institutions concerned and the serving staff should be trained in tourism.

The park which is near the Çermik thermal facility was built by Çermik municipality as a recreation area, aimed for the visitors of the facility can spend their free times except treatment. But there is no commercial areas for the visitors who come to the Çermik thermal facility. Çermik thermal facility may have usage areas not only for the visitors who can spend their times but also for the Çermik citizens who can provide income.

Due to the therapeutic property of Çermik thermal water, it was a treatment unit of Dicle University Physical Treatment and Rehabilitation Department until 2008. But Çermik thermal is inactive now. With the collaboration of Çermik municipality and Dicle University, this thermal facility must be opened again as a complementary unit of health tourism.

Although some drilling researchs had been done in Çermik thermal facility area in the past, they could not detect thermal water source and total potential of it. Due to this reason, before great investments, its necessary to do some actual research about thermal water source and potential with supports of MTA and universities.

The problem is environmental pollution around the Thermal Tourism Center Area. The wastes create pollution risk for the water source. For the evaluation of tourist contentment grade and tourism development about protection-usage balance; both accomodation facilities and removal of tourism plants wastes out of natural reserve protection area are recommended.

Thermae promotion brochures and books have been published by Çermik municipality for the Çermik thermae which is in the Thermal Tourism Center Area. These kind of promotings of either regional or local media may cause knowing and creating awareness about Çermik thermal facility.

Key Words: Çermik, Thermal Tourism, Çermik Hot Spring, Health Tourism

1. Giriş

Tektonik bakımdan hareketli olan Türkiye, aktif bir deprem kuşağı üzerinde yer almaktadır. Bu durum Türkiye'nin jeotermal kaynaklar açısından zengin olmasını sağlamıştır (Çomak & Güneçgörü, 2012: 57). Sıcaklıkları 20°C - 110 °C arasında, debileri ise 2-500 lt/sn arasında değişebilen 1500' den fazla kaynağa sahip bulunan ülkemiz kaynak zenginliği ve potansiyeli açısından dünyada ilk yedi ülke arasında, Avrupa'da ise ilk sırada yer almaktadır (<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11479/turkiyede-saglik-ve-termal-turizm.html>). Bu kaynaklardan 500 kadarı şifalı su olarak değerlendirilmektedir (Ülker, 1988: 18; Şimşek,1991:5-9).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Son yıllarda hızlı nüfus artışı, kentleşme ve sanayileşmenin ortaya çıkardığı çevre sorunları insan sağlığını olumsuz etkilemekte ve verimliliği azaltıcı bir durum oluşturmaktadır. Bu durumdan etkilenen kişiler sağlığını korumak, verimlilik düzeylerini yükseltmek ve hastalıklara karşı şifa bulmak amacıyla alpinizm, klimatizm ve termalizm gibi doğal tedavi yöntemlerini barındıran sağlık turizmine yönelmektedirler (Çonkar & Gülmez, 2004; İbret, 2007: 137). Klimatizm ve alpinizm ve termalizm bakımından yüksek potansiyeli olan bölgelerin turizme açılması ve turistik çekim merkezi durumuna gelmesiyle oluşan turizme sağlık turizmi denilmektedir (Yazıcı, 1997: 20). Sağlık turizmi içinde değerlendirilen kaplıca turizmi ya da termalizm sıcak ve soğuk maden sularının içilmesi, çamurun sürülmesi ve banyo yapılmasını kapsayan bunun yanı sıra su tedavisi ile birlikte ulaşım, dinlenme ve eğlenme gereksinimlerinin karşılanmasını sağlayan çok yönlü bir turizm şeklidir (Tuncel & Doğaner, 1992: 47; Doğaner, 2001: 74; Akbulut, 2010: 36). Dolayısıyla Termal turizm, belirli bir sıcaklığa sahip doğal olarak yeryüzüne çıkan faydalı mineraller içeren şifalı su, çamur ve buharların bulunduğu yerlerde, yöresel iklim şartlarında gerçekleşen bir turizm şeklidir (Doğanay & Zaman, 2013, s. 258; Tuncel & Doğaner, 1992, s. 47; Ülker, 1988; Erdoğan & Akanoğlu, 2008, s. 84). Termal turizmin bir çok tanımı olmakla birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: “Termomineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kür (tedavi) uygulamaları yanı sıra termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türüdür” (<http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11475/genel-tanimlar.html>).

Termal turizm açısından önemli bir potansiyele sahip olan ülkemizdeki termal kaynaklar, özellikle Ege, Güney Marmara, İç ve Doğu Anadolu Bölgelerinde yoğunluktadır. Halk arasında şifalı su olarak bilinen bu kaynaklardan sağlık sorunlarına çözüm olacağı düşüncesiyle içilenler içme ve içmece, dış uygulamalarda kullanılanlar ise ılıca, girme, çermik, hamam, kaynarca, ya da ılısu olarak adlandırılırlar (Doğaner, 2001: 74; Doğanay & Zaman, 2013: 258). Kendiliğinden çıkışlı sıcak kaynaklara Batı ve Orta Anadolu’da ılıca, Güneybatı Anadolu’da (Ege Bölümü’nün Aydın ili Çine, Bozdoğan ve Akçaova çevrelerindeki kaplıcalara) Girme; Çatalca-Kocaeli Bölümü’nde Gebze çevresi ile Orta ve Doğu Karadeniz bölümlerinde Samsun ili Vezirköprü, Tokat ili Zile ve Reşadiye, Trabzon-Maçka, Artvin-Yusufeli çevrelerinde; Doğu Anadolu Bölgesi’nde Erzurum Pasinler, Kars- Arpaçay, Malatya-Arapkir ile yine bazı yörelerde çermik; Ardahan ili Posof ve Göle’de çemre; Iğdır’da çermih gibi adlar verildiği gibi (Doğanay & Zaman, 2013: 258-259) Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde Diyarbakır çevrelerinde de çermik olarak isimlendirilmektedir. Sıcak su kaynaklarının bulunduğu yerlerde suyun üzerine veya yakınına yapılan tesislere ise kaplıca adı verilmektedir (Ülker, 1988: 22-23). Türkiye’de adını termal kaynaklardan alan ve termal kaynaklarla bağlı olarak gelişen birçok yerleşim yeri vardır (Bulut, 1999: 187). Çermik kaplıcalarının bulunduğu Çermik ilçesi de adını çermik ismi verilen sıcak kaplıca sularından almıştır. Nitekim Osmanlı döneminden günümüzde kadar Çermik Kaplıcaları’nın bulunduğu Çermik İlçesi bu adla süregelmiştir¹.

¹ Osmanlı Devleti’nde 1515,1520 ve 1568-1574 yıllarına ait idari bölünüşte Diyarbakır Eyaleti’nin bir Livası olan Çermik, 1609, 1626-1637 tarihli idari bölünüşte Diyarbakır Eyaleti’ne bağlı bir Yurtluk-Ocaklık (Sancak), 1653 yılında ise yine Çermik adıyla aynı eyalete bağlı bir liva durumundaydı. XVIII. yüzyılın ilk yarısında da (1733,1739 ve 1747 yılları) Diyarbakır Eyaleti’ne bağlı sancak durumunda olan Çermik bu yüzyılın son yarısında da (1785 yılı) aynı eyalete bağlı sancak idi (Yılmazçelik, 1995, s. 123-130). Tanzimat’la (1839) Osmanlı Devleti’nin idari taksimatında bazı değişikliklerin olması üzerine Çermik Sancağı’nın 1840 yılında Diyarbakır Eyaletine bağlı bir kaza olduğu görülmektedir. 1871 tarihli Diyarbakır Salnamesi’ne (yıllık) göre Çermik, Diyarbakır Eyaleti’nin Ergani Madeni ilçesine bağlı bir bucak merkezi olmuştur. 1883 tarihli Diyarbakır Salnamesi’ne göre Ergani Madeni’nin sancak olması üzerine Çermik’te Ergani Sancağı’na bağlı bir kaza durumuna geçmiştir. 1924’te ise Çermik aynı adla Diyarbakır’ın ilçe durumuna getirilmiştir (<http://cermik.gov.tr/tarihce>, Erişim Tarihi: 09.09.2013).

Turkish Studies

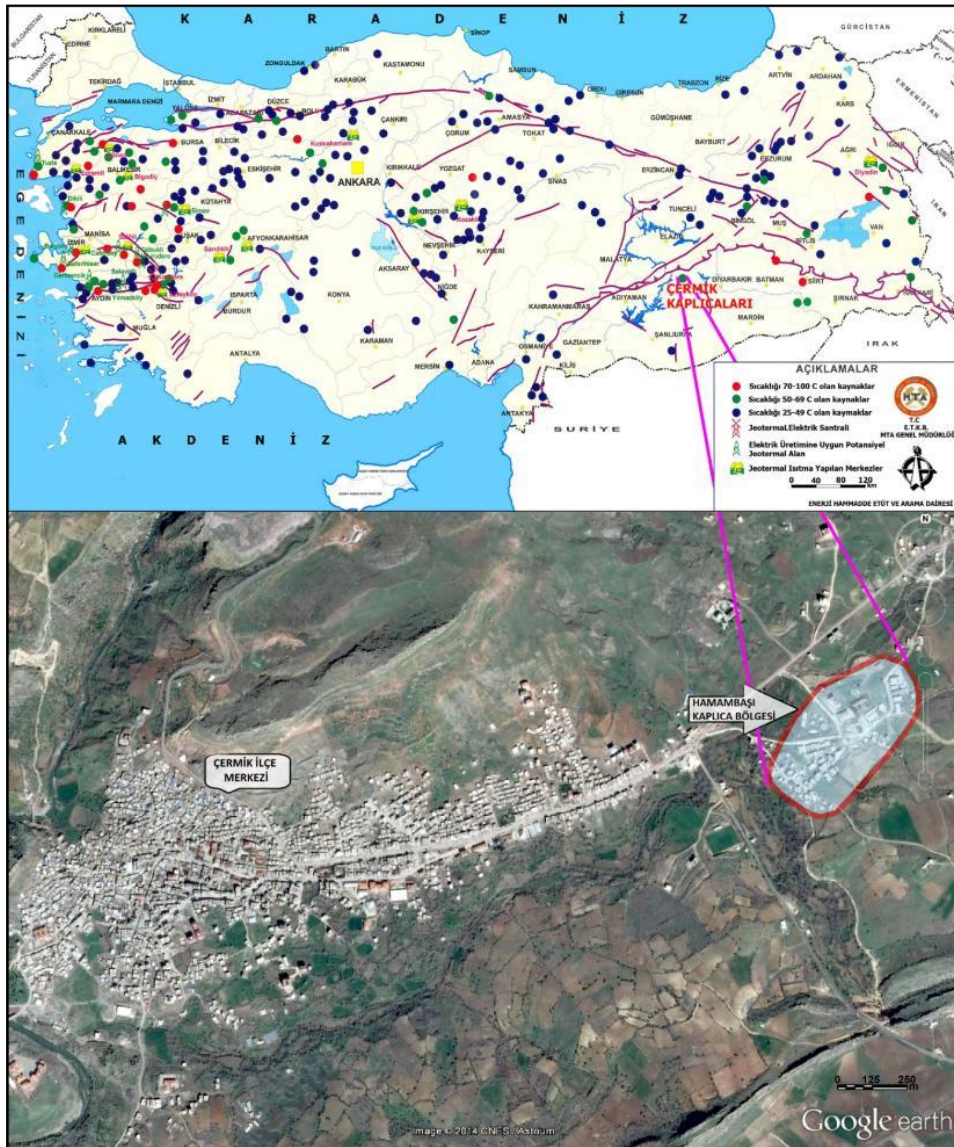
International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Bugüne kadar ülke genelinde 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca ilan edilen 5 adet Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve 73 adet Termal Turizm Merkezi bulunmaktadır (<http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11493/termal-kultur-ve-turizm-koruma-ve-gelisim-bolgeleri-ile-.html>). Çermik Kaplıcaları Termal Turizm Merkezi' de 17.10.1993 tarih ve 21731 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile Termal Turizm Merkezi ilan edilmiştir.

2. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları

Çermik Kaplıcaları'nın bulunduğu Çermik ilçesi yönetim açısından Diyarbakır ilinin bir ilçesidir. Yüzölçümü 1032 km² olan ilçe; kuzeyinde Çüngüş (Diyarbakır), doğuda Ergani (Diyarbakır), güneyde Siverek (Şanlıurfa) ve batıda Gerger (Adıyaman) ilçeleri ile çevrilidir. Diyarbakır il merkezine uzaklığı 90 km'dir. Kaplıcalar Çermik ilçe merkezinin Hamambaşı mevkiinde bulunmaktadır (Harita 1).

Harita 1. Çermik Kaplıcaları'nın lokasyonu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Anadolu'da şifalı sulardan Hititler döneminden beri faydalandığı bilinen bir gerçektir. Roma ve Bizans dönemlerine ait, doğal ya da beşeri faktörlerin etkisiyle tahrip olan ancak yerini değiştirmeyen eski kaplıca kalıntılarına günümüzde rastlanılmaktadır. Bu dönemde, tedavi ve spor amacıyla çevre ve diğer şehirlerden gelenler tarafından yoğun olarak kullanılmıştır. Selçuklular ve Osmanlılar döneminde kaplıcalara büyük önem verilmiştir. Nitekim, eski tahrip edilmiş kaplıcalar onarıldığı gibi, yeni kaplıca merkezleri ve hamamlar inşa edilmiştir (Doğaner, 2001: 75).

Çermik ilçe merkezinde de Saray Hamamı adı verilen, XVI. ve XVII. yüzyıllarda burada yaşayan Osmanlı Beyleri tarafından yapıldığı sanılan hamam² ile kaplıcaların bulunduğu Hamambaşı mevkiinde yer alan günümüzde de halen kullanılan Büyükpaşa Hamamı (Kudret Hamamı) ve Küçükpaşa Hamamı geçmişten günümüze Çermik Kaplıcaları'ndan da önemli ölçüde istifade edildiğini kanıtlamaktadır (Foto 1-2).

Foto1. Çermik kaplıca tesislerinden genel bir görünüm

Foto 2. Çermik Kaplıcaları'nda Büyük Paşa Hamamı'ndan görünüm.

3. Araştırmanın Amacı ve Metodu

Bu araştırma Diyarbakır ilin Çermik ilçe merkezinde bulunan Çermik Kaplıcaları'nın (Melike Belkıs Kaplıcaları) turizm potansiyelini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada turist profilini ölçmek amacıyla anket metodu uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak katılımcıların termal turizm ve Çermik Kaplıcaları'nı tercih etmelerine ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla 2013 yılı yaz aylarında 151 kişiye 15 soruluk bir anket uygulanmıştır. Anket sorularının oluşturulmasında Turhan Çetin'in Kozaklı (Nevşehir) Kaplıcaları'nın Turizm Potansiyeli çalışmasından yararlanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde SPSS programı kullanılmıştır. Ayrıca yöredeki arazi gözlemleri esnasında kaplıcalara gelen turistler, konaklana işletmecileri, yerel yöneticiler ve yetkililer ile görüşmeler yapılarak coğrafya biliminin sebep-sonuç ve bağlantılar ilkeleri çerçevesinde sonuç ve önerilere ulaşılmıştır. Yapılan çalışma, anket soruları uygulanması ve alınan cevapların yorumlanması ile SPSS programı ile cevaplar arasındaki ilişki

² Çermik ilçe merkezinde Küçük Meydan yakınında, Saray Hamamı adıyla bilinen yapı, geçirdiği onarımlarla günümüze kadar ulaşabilmiştir. Yakın zamana kadar belediye tarafından işletilmiş, ancak zarar edildiği gerekçesiyle kapatılmıştır. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Giriş kapısının iç kısmında ki kitabesi okunmayacak kadar yıpranmıştır. Ancak, XVI. yüzyılda yapılmış olması muhtemeldir. Bu hamamın işletilebilmesi için ilk olarak 1540 tarihli kayıtlarına rastlanılan bir vakıf kurulduğu ve vakfın gelirinin bir değirmenin işletilmesinden sağlandığı bilinmektedir. 1564 yılında ise vakfın gelir kaynağında ve miktarında herhangi bir değişme olmadığı, bu dönemde gelirin 1540 yılından farklı olarak bir kişiden oluşan personelin maaşına ve değirmen ile hamamın tamine sarf olunduğu bildirilmektedir (Bizbirlik, 2002, s. 412-413).

düzeyi ve güvenilirliğin test edilmesi açısından Termal Turizm alanında yapılan birçok çalışmaya göre farklılık arz etmektedir.

4. Araştırma Sahasının Jeolojik ve Tektonik Özellikleri

Türkiye’de meydana gelen ilk tektonik yapı Orta Miyosen sonunda oluşmuş Güneydoğu Anadolu bindirmesidir. Daha sonra Güneydoğu Anadolu kıvrımları oluşmuştur. Kabuğun fayla kalınlaşması neticesinde alt kesimde kısmen ergimeler meydana geldiği gibi kabukta kırılmalar ortaya çıkmıştır. Bu durumun en belirgin neticesi sıkışma sonucu volkanik faaliyetler ve kabuk yırtılması (DAF ve KAF) olaylarıdır. Burada fayların oluşumu, blokların hareketiyle parçalanarak Anadolu levhasının doğuya doğru koni biçiminde daralarak Karlıova’da birleşen DAF ve KAF sistemleri ile ilgilidir. DAF’ın Hakkari’den Kahramanmaraş civarına kadar devam eden Güneydoğu Anadolu Bindirme kuşağını keserek sonlandırmasıyla, bu zon boyunca jeotermal rezervuarlar oluşmuştur (Özdemir & Tezelli, 2008, s. 61; Ketin, 1983). Çermik Jeotermal’i de bunun neticesinde oluşmuş rezervuarlardandır.

Güneydeki Arap bloku ile kuzeydeki Anadolu blokunun karşılaşma sahasında bulunan Çermik çevresi, tektonik olarak oldukça aktif bir bölgede yer almaktadır. Genellikle çermik çevresindeki jeolojik birimler geniş alanlarda; Üst Kretase, Eosen, Miosen, Pliosen yaşlıdır ve çalışma alanı içerisinde bunlar Karadut Birliği, Koçali Birliği, Gercüş formasyonu, Midyat formasyonu, Lice formasyonu ve Adıyaman formasyonu ile temsil edilmektedir (Ketin, Diyarbakır Kuzeybatısında Çermik Bölgesinin Jeolojisi Hakkında, 1955, s. 3). Çermik ve çevresinde kayaç birimleri otokton ve allokton birimler olarak şekillenmiştir. Otokton birimler Alt Eosen Yaşlı Gercüş Formasyonu, Alt Eosen yaşlı Lice Formasyonu, Eosen-Miosen yaşlı Midyat Formasyonu ve Üst Miosen yaşlı Adıyaman Formasyonu’dur. Allokton birimler ise Karadut ve Koçali birliği ya da karmaşıktır. Stratigrafik olarak en altta Karadut birliği ve Koçali Birliği yer almaktadır. Bu birimler üzerine Midyat formasyonu ve Gercüş formasyonu uyumsuz olarak gelmekte ve üst katlarda bu formasyon dereceli birimde Midyat formasyonuna geçmektedir. Üst Miosen yaşlı Adıyaman formasyonu ve Alt Miosen yaşlı Lice formasyonu doğrudan Midyat formasyonu üzerine gelmektedir (Meşeli, 2005: 56-57).

Bölgede en önemli tektonik yapıyı meydana getiren Güneydoğu Anadolu Bindirmesi, inceleme alanının kuzeyinden kilometrelerce devam ederek uzanmaktadır. Bindirme kuşağı boyunca güneye doğru sürüklenmeler bazı yerlerde 20 km’ye ulaşabilmektedir. Daha geniş bir sahada, birçok yerde Lice Formasyonuna (Alt Eosen) Çüngüş Formasyonu (Eosen- Alt Miosen), bunun üzerine Pötürge Metamorfileri (Paleozoik-Alt Mesozoik) bindirmiştir. Bazı yerlerde de Lice Formasyonu üzerine Çüngüş Formasyonu, onun üzerine Maden karmaşığı (Orta Eosen), onun üzerine Guleman Gurubu (Üst Jura-Alt Kretase), Guleman Grubunun üzerine ise Pötürge Metamorfileri bindirmiştir. Çermik çevresinin de içerisinde yer aldığı Güneydoğu Anadolu kenar kıvrımları tektonik birliği, jeolojik ve tektonik açıdan önemli bir bölgededir. Bu nedenle Üst Kretaseden Kuaternere kadar meydana gelen jeotektonik olaylar bölgenin tektonik şekillenmesinde önemli rol üstlenmiştir. Çermik çevresinde, Güneydoğu Anadolu Bindirmesi (Bitlis Bindirmesi), Kevan Antiklinali (Çermik Antiklinali), Morhoy Senklinali (Aşağışeyhler Senklinali), Midyat Formasyonu ve Lice Formasyonu arasında ortaya çıkmış ters faylar belirgin tektonik yapıları meydana getirmektedirler (Meşeli, 2005: 59-61).

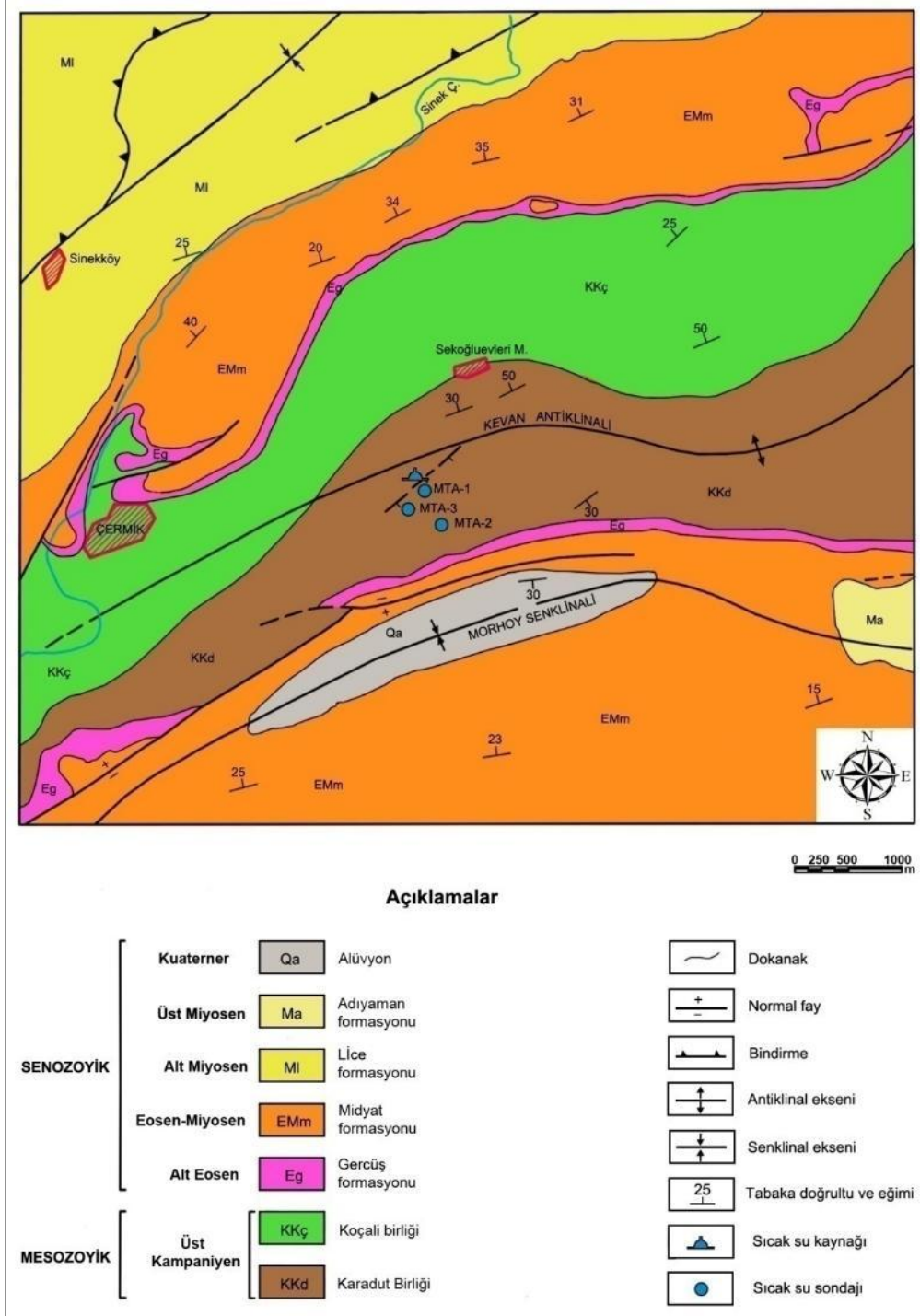
Kıvrım tektoniği iyi gelişen Çermik ve çevresinde Kevan Antiklinali (Çermik Antiklinali) ve Morhoy Senklinali (Aşağışeyhler Senklinali) en belirgin kıvrımlı yapıları oluşturmaktadır. Bu yapılardan Çermik Antiklinali Çermik ilçe merkezinin hemen güneyinde 30 km’lik bir alanda uzanış göstermektedir. Güneydoğu Anadolu Bindirme Kuşağı’nın güneyinde, çermik sahasını da içine alan büyüklü küçüklü pek çok kırık hattı vardır. Bunlar içerisinde en belirgin olanları Sinekköy Fayı, Hennerek Dağı Fayı, ve Yaprakbaşı Bindirmesi’dir. Sinekköy Fayı, yaklaşık 8 km

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

uzanış sergileyen, Hennarek Dağı'nın güney eteklerinden geçen fay da 10 km boyunca uzanan ters fay durumundadırlar. Yaprakbaşı (Sekoğluevleri) Mahallesi'nin 500 m kuzeybatısında bulunan Yaprakbaşı Bindirmesi ise Çermik çevresinde 5 km kadar uzanışa sahiptir (Meşeli, 2005: 59-61).

Harita 2. Çermik Jeotermal (Kaplıca) Alanının Jeolojisi ((Yücel, 1989, s. 14'den yararlanılarak).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Tektonik olarak faal bir bölgede yer alan Çermik kaplıcaları çevresinde sahanın temelini oluşturan, Karadut birliği, kaplıca kaynakları çevresinde geniş bir alanda mostra vermektedir. Karadut birliği üzerinde Üst kampaniyen yaşlı alloktan Koçali birliği bulunmaktadır (Özmutaf, Özgür, & Şahin, 1990: 2). Bu birlik Kaplıcanın kuzey kesiminde geniş bir yayılım alanına sahiptir. Alt Eosen yaşlı Gercüş formasyonu ise Karadut ve Koçali birliklerini uyumsuz olarak örtmekte ve Çermik Antiklinalinin (Kevan Antiklinali) kuzey ve güney kanatları ile Çermik'in kuzeyinde aflorman vermektedir (Özmutaf, Özgür, & Şahin, 1990, s. 2; İnceöz, 1989). Üst Miyosen yaşlı Adıyaman formasyonu Midyat formasyonu üzerine uyumsuz olarak gelmektedir. (Meşeli, 2005: 58-59).

Yapılan arazi çalışmaları ve sondaj çalışmaları sonucunda Karadut birliği, Kocaali birliği ile Midyat ve Lice formasyonlarının rezervuar kaya niteliğinde olduğu tespit edilmiştir (MTA, 2005: 314).

5. Araştırma Sahasının İklim Özellikleri

Araştırma sahasındaki iklim özellikleri Çermik'te Meteoroloji istasyonu olmadığından Diyarbakır meteoroloji istasyonu verileri alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1. Diyarbakır Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1950 - 2014).

Diyarbakır	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	1,7	3,6	8,4	13,8	19,2	26,3	31,1	30,4	24,8	17,3	9,3	3,9	15,8
Yağış Miktarı (mm)	69,1	67,8	68,2	68,7	44,3	8,8	0,5	0,4	4,3	32,3	53,5	72,4	490,3

Kaynak: meteor.gov.tr verilerinden derlenmiştir.

Diyarbakır ve çevresinde yazları sıcak ve kurak kışları ılık ve yağışlı bir karasal iklim hüküm sürmektedir. Diyarbakır meteoroloji istasyonu verilerine göre yıllık ortalama sıcaklık 15,8°C'dir. Aylar içerisinde yıllık ortalama sıcaklığın 0 °C'nin altına düştüğü ay bulunmamaktadır. Kış aylarında sıcaklık nadiren 0°C'nin altına düşmektedir. Yıl içinde aylık ortalama sıcaklığın en düşük olduğu ay 1,7°C ile Ocak, en yüksek ay ise 31,1°C ile Temmuz'dur. Bu aylar arasındaki termik amplitüd ise 29,4°C'dir (Tablo 1). Bu durum yörede karasal iklimin egemen olduğunun ortaya konulması açısından önemlidir.

Çermik çevresinde yıllık sıcaklık ortalamalarının 15°C'nin üzerinde olması, yıl içinde aylık ortalama sıcaklıkların 0°C'nin altına pek düşmemesi; dolayısıyla kış aylarında yağışların genellikle yağmur şeklinde olması gibi etkiler yaz ayları dışında Çermik kaplıcalarından yararlanma süresinin uzamasında, dolayısıyla kaplıcalardan 12 ay boyunca yararlanma bakımından olumlu etki ortaya çıkarmaktadır.

Diyarbakır'da yıllık toplam yağış değeri 490,3 mm'dir. Her mevsim yağış görülmesine rağmen yaz ayları içinde Temmuz ve Ağustos aylarında yağış yok denecek kadar azdır. Dolayısıyla her mevsim yağış görülmesine rağmen mevsimler arasında düzenli bir yağış olduğundan söz edilemez. Yağışın mevsimlere göre dağılışı incelendiğinde, kış 209,3 mm(%42,7) ile ilk sırada yer alırken, ilkbahar 181,2 mm. (%36,9) ile ikinci sırada yer almaktadır. Sonbahar aylarında ise 90,1 mm (%18,4) yağış olurken, yaz mevsiminde gerçekleşen yağış miktarı sadece 9,7 mm. (%2,0) civarındadır. Çermik çevresinde en yağışlı ay 72,4 mm ile Aralık (yıllık yağışın %14,8'u), en kurak ay ise 0,4 mm (yıllık yağışın %0,08'i) ile Ağustos'tur. Ağustos ayı dışında Temmuz (0,5 mm) ve Eylül (4,3 mm) aylarında da yağış miktarlarının oldukça az olduğu görülmektedir (Tablo 1). Yağış miktarının yaz aylarında az olması kaplıcaya gelen turist sayısını olumsuz değil, bilakis olumlu etkilemektedir. Çünkü, termale gelmek için tatil planı yapanlar yağışın kendilerini sıkıntıya

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

sokabilecek olumsuz durumlarından kaçınmak için yağış olasılığının en az olduğu, sıcaklık şartlarının uygun olduğu ve zamanlarının müsait olduğu yaz aylarını tercih etmektedirler. Yaz mevsimi aylarının daha fazla tercih edilmesinin en önemli nedenlerinden birisi de aile ya da akrabalarla kaplıcaya gelebilmek için, çalışanların yıllık izin ve öğrencilerin okul tatil zamanlarının yaz ayları olmasıdır.

6. Çermik Kaplıca Suyu Özellikleri, Tedavi Yöntemleri ve Kaplıcalar Bölgesi Mevcut Kullanım Alanları

Kaplıca suyunun niteliğine göre tıbbi açıdan değerlendirilmesi yapılmış ve Sağlık Bakanlığı'nın 06.06.2005 tarihinde yapılan Tıbbi Değerlendirme Kurulu toplantısında İltihabi romatizmalar, kronik bel ağrıları, kireçlenmeler, eklem hastalıkları, kas ağrıları ve kas romatizmaları, yaralanma ve cilt hastalıkları yumuşak doku hastalıkları, sinir sistemiyle ilgili hastalıklar, genel stres bozuklukları, spor yaralanmaları, kadın hastalıkları ve tedavisi, idrar yolları ve safra kesesi rahatsızlıkları, ortopedik operasyonların, beyin ve sinir cerrahisi sonrası gibi uzun süreli hareketsiz kalma durumları gibi hastalık ve rahatsızlıkların tedavisinde kullanılabilir olduğu anlaşılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Çermik Kaplıca Sularının Tedavi Ettiği Hastalıklar

İltihabi romatizmalar	Sinir sistemiyle ilgili hastalıklar
Kronik bel ağrıları	Genel stres bozuklukları
Kireçlenmeler	Spor yaralanmaları ve tedavisi
Eklem hastalıkları	Kadın hastalıkları
Kas ağrıları ve kas romatizmaları	Kemik erimesi
Yaralanma ve cilt hastalıkları	İdrar yolları ve safra kesesi rahatsızlıkları
Yumuşak doku hastalıkları	Ortopedik operasyonların, beyin ve sinir cerrahisi sonrası gibi uzun süreli hareketsiz kalma durumları.

Kaynak: Kaplıcalar Diyarı Çermik (s. 42.)

Kaplıca suyu en son olarak 05/04/2005 yılında 1192 protokol numarası ile Sağlık Bakanlığı Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı Çevre Sağlığı Araştırma Müdürlüğü tarafından analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre suyun kimyasal ve biyolojik yönden insan sağlığına elverişli olduğu tespit edilmiştir. Mikrobiyolojik ölçüm analizlerine göre mikrop, kliform ve bakteriyel rastlanmamıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Çermik Kaplıcaları (Melike Belkıs Kaplıcaları) Termal Suyu Özellikleri.

Sıcaklık	51°C		
Koku Tat	Kokulu-Kükürt		
Renk	26,0		
pH	7,77		
İletkenlik	1100		
Katyonlar	Mg/L	Anyonlar	Mg/L
Sodyum (Na)	231,4	Florür	5,1
Potasyum (K)	25,7	Klorür	127,8
Amonyum	0,9	Bromür	1,89
Magnezyum	11,18	İyodür	0,12
Kalsiyum	33,87	Nitrit	<0,005
Demir	0,0114	Nitrat	<1,0
Arsenik	<0,001	Sülfat	63,77
Kadmiyum	0,0006	Bikarbonat	494,1
Krom	0,0005	Hidrojen Sülfür/Sülfür	<0,1
Civa	0,0005	Fosfat	0,69
Nikel	0,0005	Silikat Asidi	48,43

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Kurşun	0,001	Borik Asit	3,33
Antimon	0,001	Mikrobiyolojik Ölçümler	Analiz sonuçları sayısı
Selenyum	0,0016	Toplam Jerm Sayısı	0
Baryum	0,301	Toplam kliform	0
Bakır	0,0004	Fatal Koliform	0
Çinko	0,026	Fatal streptoroc	0
Alüminyum	0,009	Sülfür Redükte Eden Bakteriler	0
		Pseudomonas aeruginosa	0
		Ecoli	0

Kaynak: Sağlık Bakanlığı Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı Çevre Sağlığı Araştırma Müdürlüğü.

Çermik Kaplıca suları Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılan sınıflandırma kriterleri göz önüne alınarak analiz sonuçlarına göre yapılan değerlendirmede kimyasal içeriklerine göre; sodyumlu (231,4 mg/l), kalsiyumlu (33,87 mg/l), bikarbonatlı (494,1 mg/l), klorlu (127,8 mg/l), florlu (5,1 mg/l), sülfatlı (63,77 mg/l) ve kükürtlü termomineral sular grubuna girmektedir (<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11485/termal-sularin-siniflandirilmesi.html> ; Koç, 2005: 20).

Fiziksel özelliklerine göre yapılan değerlendirmede ise, termal sular içerisinde yapılan sınıflandırmada su sıcaklığı 40 °C'den fazla olduğu için (51 °C) çok sıcak sular, vücut ısısı dikkate alındığında hipertermal sular, ph değeri dikkate alındığında bazik sular sınıfındadır (Koç, 2005: 20-21). Bu özellikleriyle Çermik Kaplıca suları banyolara çok elverişli olduğu halde içmelere uygun değildir. Soğuk su karıştırılmadan kullanılmaktadır. Bu sebeple özelliğinden hiçbir şey kaybetmeden değerlendirilebilmektedir.

Sıcak su kaynağı Çermik ilçe merkezinin yaklaşık 3 km doğusundaki Yaprakbaşı Mahallesi civarından çıkmaktadır. Çermik Kaplıcası'nın sıcak su ihtiyacını karşılamak için yapılan ölçümlerde 1 nolu sıcak su sondajında, 116, 5 m'de 21 lt/sn debi ve 51C ° sıcaklıkta su bulunmuştur. 2 nolu sondaj ise kaplıca kaynağının yaklaşık 450 güneyinde 600,85 m derinlikte açılmış, sondaj kuyusu Kevan Antiklinali güney kanadı içinde kaldığından akifer kayayı kesmemiş ve sıcak suya rastlanmamıştır (Erzenoğlu & Özeke, 1984: 6; Özmutaf, Özgür, & Şahin, 1990: 3). Daha sonra 250 m. derinlikte açılan 3. sondaj kuyusunun da debi olarak 1 nolu kuyuyu etkileyebileceği göz önünde bulundurularak, günümüzde 1 nolu kuyu aktif durumdadır (Özmutaf, Özgür, & Şahin, 1990: 7).

Çermik Kaplıca suları içeriğindeki mineral çeşitliliği ve dengesi ile Dünyanın en iyi kaplıca sularındandır. Kaplıcada Büyük Paşa ve Küçük Paşa denilen tarihi hamamların yanında iki tane localı ve bir tane Özel Aile Kabinleri olmak üzere beş ayrı kısımda hizmet verilmektedir. Büyük Paşa Hamamı'nda bir, Küçük Paşa Hamamı'nda 1 adet, erkeklere ait localarda 1 adet, kadınlara ait localarda 1adet olmak üzere toplam 4 adet havuzu bulunmaktadır. Su sıcaklığı 51°C kaplıcalarda tedavi amaçlı tavsiye edilen kullanım süresi 21 kür'dür. Fakat ziyaretçilerin imkân, zaman, istek ve sağlık durumlarına bağlı olarak bir süre 1-2 kür ile sınırlı da kalabilmektedir.

Kaplıca sularında bulunabilecek az miktardaki hidrojen sülfür gazı bile suya çürük yumurta kokusu verebilmektedir. Çermik kaplıca sularında da hidrojen sülfür gazı az da olsa bulunduğundan suyun kokusu çürük yumurta kokusunu andırmaktadır. Ayrıca suda oksijen miktarının çok az olması da kükürt kokusunu artırmaktadır. Bu durum havuzlarda kalma süresini olumsuz yönde etkilemektedir.

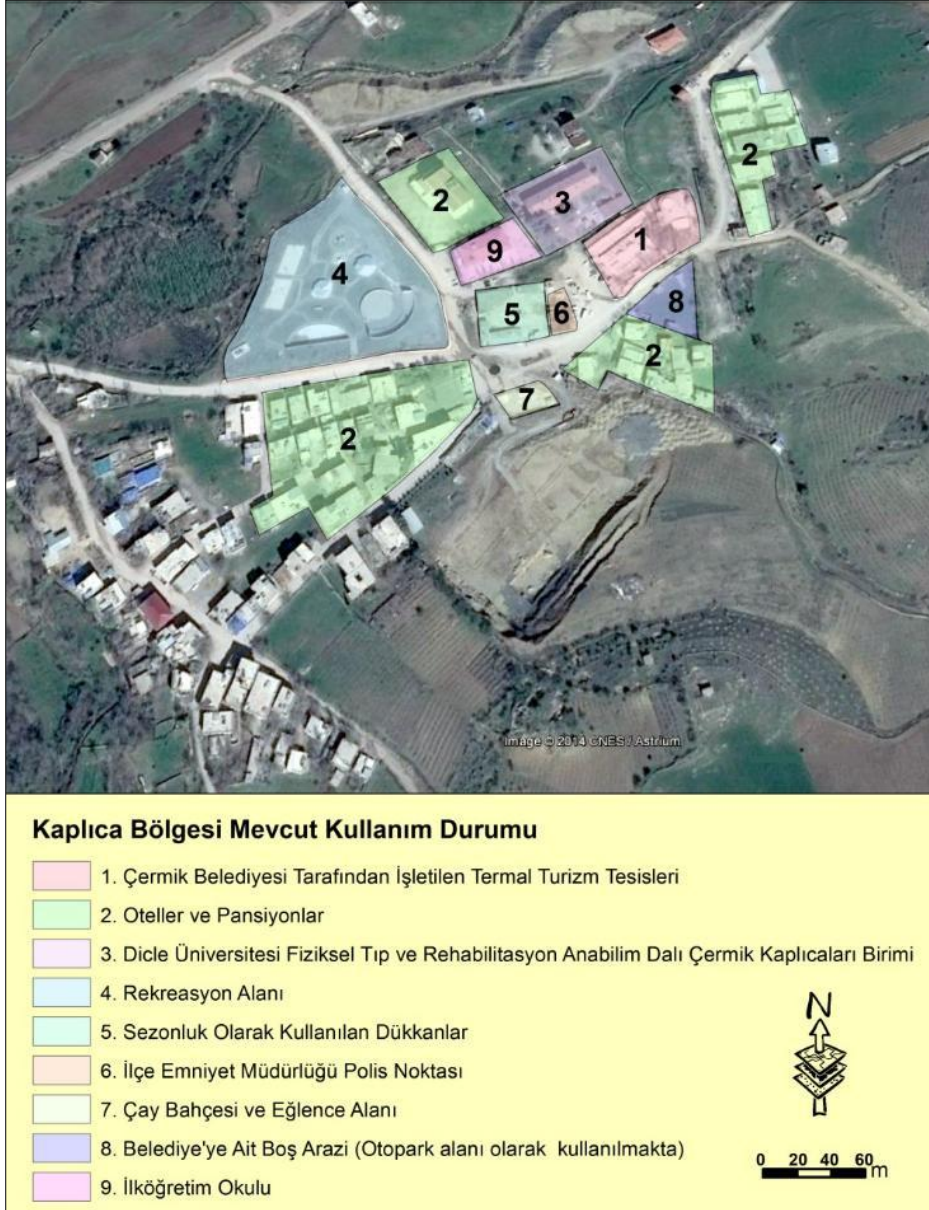
Çermik Kaplıca bölgesinde bulunan Dicle Üniversitesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalının Çermik Kaplıcaları Birimi 2008 yılına kadar hastaların tedavisi amacıyla hizmet vermiş, fakat 2008 yılında çeşitli sebeplerle kapatılmıştır. Üniversitenin ilgili birimindeki personel

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

yetersizliği ve bundan kaynaklanan yönetim boşluğu gerekçesiyle tedavi merkezi İl Özel İdaresine devredilmiştir. Merkez binası bugün atıl vaziyettedir (Foto 4).

Harita 3. Çermik Kaplıca Bölgesi Mevcut Kullanım Durumu

Çermik Belediyesi tarafından “Termal Turizmin Gülümseyen Yüzü Projesi” ile kaplıca bölgesinde iyileştirme ve çevre düzenleme çalışmaları yapılarak bölgenin termal turizm bölgesi olarak cazibe merkezi haline getirilmesi amaçlanmıştır ve bu proje Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından da desteklemiştir. Bu proje kapsamında Termal Turizm Tesisleri yakınında bulunan alanda rekreasyon alanı düzenlemeleri ve sokak sağıklaştırma çalışmaları yapılmıştır. Kaplıca bölgesinin 3 ana girişinde ve 1 ara yolunda (göze yolu) sokak sağıklaştırması ve ışıklandırma çalışmaları yapılmış; içinde açık tiyatro amfisi, spor alanı, doğal taş görünümlü şelale ile oturma alanlarının yer aldığı rekreasyon alanı meydana getirilmiştir (Delil&Tanrıkulu, 2012:21-22; Harita 3, Şekil 1, Foto 3).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Şekil 1. Termal Turizmin Gülümseyen Yüzü Projesi kapsamında hazırlanan Rekreasyon Alanı projesi

Foto 3. Kaplıca yakınındaki içinde açık tiyatro anfisi, spor alanı, doğal taş görünümülü şelale ile oturma alanlarının yer aldığı rekreasyon alanından görünüm.

Foto 4. Atıl vaziyette bulunan Dicle Üniversitesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalının Çermik Kaplıcaları Birimi.

Foto 5. Kaplıcaya gelen ziyaretçilerin eğlence ve dinlenme ihtiyaçlarını giderdikleri gece canlı müzik olan çay bahçesinden bir görünüm.

7. Ulaşım ve Konaklama

Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan termal amacına yönelik olarak (Sağlık Bakanlığı'nca kür merkezi uygun görülün) turizm yatırım belgesi almış 15 tesisin yatak sayısı 7.447, turizm işletme belgesi almış 50 tesisin yatak sayısı ise 15.796'dır. Yaklaşık olarak 6.174 yatak kapasiteli 35 tesis ise yerel idare tarafından belgelendirilmiştir (<http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr>). Çermik kaplıca tesisi de Çermik İlçe Belediyesi tarafından işletilmektedir. Çermik ilçe merkezinin Hamambaşı mevkiinde bulunan Çermik Kaplıcaları'na (Melike Belkıs Kaplıcaları), Türkiye'nin dört bir tarafından turist gelmektedir. Çevre il ve ilçelere yakınlığı sebebiyle özellikle yakın çevresinden binlerce turist çekmektedir. Yılın 12 ayı boyunca hizmete açık olan kaplıcalar genellikle Haziran-Eylül ayları arasında yoğunluk kazanmaktadır.

Kaplıcalara ulaşım açısından herhangi bir sıkıntı yaşanmamaktadır. Günün her saatinde Diyarbakır, Ergani ve Siverek'e minibüs ve otobüs seferleri düzenlenmektedir. Çevre ilçe ve illerden gelen kişiler rahatlıkla Ergani ve Siverek güzergâhından kaplıcaya ulaşabilmektedirler. Diyarbakır ilçeleri Çermik'e 24 km ile 165 km arasında değişen uzaklıklarda bulunmaktadır. Bu ilçelerden en yakın olanları Çüngüş (24 km) ve Ergani (31 km) ilçeleridir. En uzak olanları ise Kulp (159 km) ve Silvan (165 km) ilçeleridir. Kaplıcalara Diyarbakır ilinden yoğun olarak gelinmektedir. 86 km uzaklıktaki Diyarbakır il merkezi dışında (Çermik'e en yakın il merkezi), Elazığ (133 km), Şanlıurfa (151 km), Mardin (185 km), Batman (190 km), Adıyaman (220 km),

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Malatya (229 km), Siirt (275 km), Gaziantep (281 km) gibi şehir merkezlerinin bulunduğu illerin de yakın olması ve ulaşım kolaylığının bulunması, bu yerlerden gelenlerin sayısının fazla olmasında önemli bir etkidir. Çevre il ve ilçelere yakınlığı nedeniyle kaplıcalara günübirlik ziyaret de yapılabilmektedir.

Çermik Kaplıcaları çevresinde genellikle kaplıcaya gelenlerin konaklaması amacıyla faaliyet gösteren; Turistik Otel, Kaplıca Turistik Oteli, Elazığ Malatya Oteli, Huzur Oteli, Büyük Akdağ Oteli, Ateş Palas Oteli, Fırat Oteli, Dört Kardeşler Oteli, Sağıroğlu Oteli, Malatya Ferah Oteli, Can Şeker Oteli, İpek Oteli, Yayla Oteli, Diyarbakır Oteli, Elazığ Oteli, Kutluca Oteli, Polat Oteli, Şanlıurfa-Elazığ Oteli, Van Palas Oteli, Yayla Palas Oteli, Gaziantep Oteli, Gözbaşı Güven Oteli, Sefa Merve Oteli, Batman Oteli, Durak Oteli, Dört Kardeşler Kanaat Oteli gibi belediye işletme belgeli 25 otel bulunmaktadır.

Herhangi bir yöreden başka bir yörede gidenlerin genel olarak önemli kaygılarından biri gittikleri yerde sosyo-kültürel açıdan farklı alışkanlıkları olan kişilerle anlaşabilme endişesidir. Dolayısıyla, Diyarbakır Çermik Kaplıcaları'na gelen kişilerin de geldiklerinde bu endişeyi taşımamaları ya da en az hissetmeleri açısından Çermik Kaplıcaları çevresindeki bazı otellerin adları kaplıcalara daha fazla ziyaretçinin geldiği illerin adlarıyla özdeşleştirilmiştir. Otellerin bazılarının adlarının Elazığ-Malatya Oteli, Malatya Ferah Oteli, Diyarbakır Oteli, Elazığ Oteli, Şanlıurfa-Elazığ Oteli, Van Palas Oteli, Gaziantep Oteli, Batman Oteli gibi olması; kaplıcaya bu illerden gelenlerin genellikle sosyo-kültürel olarak hemşehrlik bağlarıyla birbirine bağlı olan insanların daha çok bu otelleri tercih etmelerini sağlamakta, dolayısıyla da birbirleriyle anlaşabilme kaygısını engellemek amacını taşımaktadır.

Foto 6. A-Çermik Kaplıcaları yakınındaki Büyük Kaplıca Oteli'nden bir görünüm. **B-** Kaplıca çevresinde otel ve pansiyonlar ile ticari iş yerlerinin olduğu meydan çevresi.

Otellerin yanı sıra geliri düşük olan kişi ya da ailelerin daha ucuz ve daha uzun zamanlı kaplıcadan yararlanmalarını amaçlayan 12 adet pansiyon da hizmet vermektedir. Bu pansiyonlar ise; Emniyet Pansiyonu, Gözde Pansiyonu, Adıyaman Pansiyonu, Dörtkardeşler Pansiyonu, Şark Pansiyonu, Kervan Palas Pansiyonu, Yeşilçam Pansiyonu, Akdağ Pansiyonu, Küçükkardeş Pansiyonu, Mevsim Pansiyonu, Sadık Pansiyonu ve Şahap Pansiyonu'dur.

Oda sayısı 740 olarak tespit edilen, yatak kapasitesi yaklaşık 1270 civarında olan bu otel ve pansiyonlarda her bütçeye uygun barınma olanağı mevcuttur. Otelerde oda sayısı 6 ile 50 arasında; pansiyonlarda ise 10-40 arasında değişmektedir. Otel ve pansiyonlardan oluşan konaklama tesislerinde yatak kapasitesi ise 6 ile 110 arasında değişmektedir. Odalarda genellikle 1-3 arasında yatak mevcuttur. Konaklama tesislerindeki yetkililer ile yapılan görüşmelerde aile olarak kaplıcaya gelindiğinde ya da yatak kapasitesinin yeterli olmadığı durumlarda odalara yer yatağı atılarak konaklama imkânı sağlandığı da belirtilmiştir. Mevcut konaklama tesisleri olan otel ve pansiyonlar

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

genellikle kaplıcalar çevresi olarak nitelendirilen Hamambaşı Mevkii, Cavşakbaşı Meydanı ve Hamambaşı yolu civarında yer almaktadır.

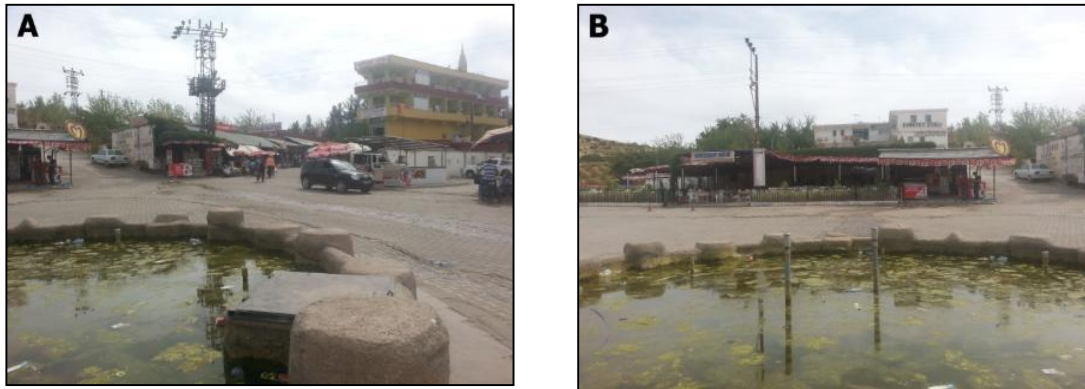
Çermik kaplıca tesislerine gelen ziyaretçi sayıları değerlendirildiğinde; 2009 yılında çermik kaplıca tesislerine gelen kişi sayısının 114 bine kadar ulaştığı görülmektedir. Bu sayının Çermik ilçe merkezi nüfusunun 6,5 katından, çermik ilçe geneli nüfusunun ise 2 katından fazla bir değer göstermesi Çermik Kaplıcaları'na olan ilginin boyutunu göstermektedir. Çermik Kaplıcaları'na gelen ziyaretçi sayıları 2009 yılında 114 bin kişi iken, 2010 yılında 91.000 kişiye, 2011 yılında, 71 kişi düşmüştür. 2012 yılında ise Çermik Belediyesi kayıtlarına göre 72 bin kişi kaplıcalardan yararlanmış (Tablo 4). 2013 yılına ait elde ettiğimiz ziyaretçi sayıları araştırma yaptığımız döneme rastlayan 9 aylık verileri içerdiğinden 60 bin civarındadır. Fakat bu sayıyı 12 aylık bir süre ile oranladığımızda önceki yıllar gibi 70 binin üzerinde bir rakama ulaşılmaktadır. 2009 yılından günümüze doğru gelindiğinde kaplıcalara gelen sayısında önemli bir azalış olduğu göze çarpmaktadır. Saha yaptığımız gözlemlerde kaplıca girişindeki gişelerde her ziyaretçiye giriş biletinin kesilmediği görülmüştür. Dolayısıyla kaplıcaya gelen kişi sayısının yıllara göre azalması ya da azalmış gibi görülmesinde bu durum önemli bir etkidir. Diğer bir etken ise kaplıca çevresindeki otel ve pansiyon çevrelerinin yeterince temiz olmaması, belediye hizmetlerinin yetersizliğidir. Buna rağmen Çermik ilçe merkezinin yıllara göre nüfus değişimi incelendiğinde; Çermik yerleşmesi nüfusunun 2009-2013 yılları arasında sürekli bir artış eğiliminde olduğu görülmektedir (Tablo 4). Kaplıcalara bağlı olarak kaplıcalar çevresinde otel ve pansiyonların olması, dolayısıyla buraya gelen ziyaretçilerin hizmetlerini karşılayan bir çalışan nüfusun ve iş potansiyelinin mevcudiyeti de ilçe merkezinden göçleri kısıtladığından ilçe merkezi nüfusunun artı değerlerde olmasında önemli bir etkidir.

Tablo 4. Çermik kaplıca tesislerine gelen kişilerin 2009-2013 yılları arasındaki sayıları

Yıl	Ziyaretçi Sayısı	Çermik ilçe merkezi	Çermik ilçe geneli
2009	114.000	17.389	50.240
2010	91.000	17.962	50.134
2011	71.000	18.286	50.450
2012	72.000	18.505	50.309
2013	60.000 (18.09.2013'e kadar)	19.057	50.657

Kaynak: Çermik Belediyesi verilerinden derlenmiştir.

Çermik kaplıcaları otel ve pansiyonlar çevresinde, gelen ziyaretçilerin temizliğe çok riayet etmedikleri ve temizlik hizmetleri yönüyle de Çermik Belediyesi'nin yetersiz kaldığı gözlemler sonucunda görülmüştür.

Foto 6. A-B. Kaplıca çevresinde otel ve pansiyonlar ile meydanın bulunduğu çevrenin kirlilik durumundan görünümüler.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

8. Bulgular ve Yorum

Çermik Kaplıcaları'nın Türkiye ve yöre turizmine katkılarını belirtmek, kaplıcaların eksik yönlerini tespit etmek ve kaplıcalarda daha iyi hizmet planlamaları yapılmasına katkıda bulunmak amacıyla kaplıcalara gelen turistlerin kaplıcalara dair algılarını ve memnuniyet derecelerini ölçebilmek için kaplıcaya gelen 151 kişiye anket uygulanmıştır. Katılımcıların anket sorularına verdikleri cevaplardan bazıları arasında ilişkililik düzeyinin ve tutarlılığının ölçülmesi amacıyla SPSS programından yararlanılarak ki-kare (Chi Square) test yöntemi uygulanmıştır. Çalışma, genel olarak alanında yapılan birçok çalışmaya göre turizm potansiyelinin değerlendirilmesi amacıyla ölçülmesinde turistlerin kaplıcaya yönelik algılarının ölçülmesi ve değerlendirilmesinde farklılık arz etmektedir.

İlk olarak Çermik Kaplıcaları'nda kaplıcadan faydalanmaya gelen turistlerden araştırma anketine katılanların cinsiyet, yaş grubu, melekleri, aylık ortalama gelirleri ve eğitim durumlarına ilişkin özellikler tespit edilmiştir. Katılımcıların bu betimsel özelliklerinin yüzde (%) ve frekans değerleri tablo olarak gösterilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5'e bakıldığında araştırmaya katılan turistlerin yüzde %55'ini erkekler, %45'ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcılardan 31-40 yaşları arasında olanlar (%32,5 oranında) ile 41-50 yaş grubu arasında olanlar (%28,5 oranında) en fazla sayı ve oranlardadır. Bu iki yaş grubu katılanların %60'ından fazladır. Bu yaş gruplarına 51-60 yaş grubu (%15,2) dahil edildiğinde, %75'den fazla bir orana ulaşılmaktadır. Dolayısıyla buradan, termal turizm faaliyetinin 30 yaşın üzerindeki kişilerce (orta yaş ve üzeri) daha fazla tercih edildiği ve bununda yaşın ilerlemesiyle birlikte ortaya çıkan sağlık sorunlarına dayandığı sonucuna ulaşılmaktadır. Ziyaretçilerin önemli bir kısmının eğitim seviyesinin düşük olması, gelenlerin eğitim seviyesinin batı illerine göre düşük olduğu Diyarbakır ve çevresindeki illerden gelenlerin yoğun olması ile ilgilidir.

Tablo 5. Çermik Kaplıcalarında Araştırma Anketi'ne Katılanların Betimsel Özellikleri.

	Betimsel Özellikler	f	%		Betimsel Özellikler	f	%
Yaş Grubu	20 yaş altı	10	6,6	Cinsiyet	Erkek	83	55,0
	20-30	14	9,3		Kadın	68	45,0
	31-40	49	32,5		Toplam	151	100,0
	41-50	43	28,5	Gelir Durumu	1000 tl'ye kadar	25	16,6
	51-60	23	15,2		1001-2000 tl	64	42,4
	60+	12	7,9		2001-3500 tl	51	33,8
	Toplam	151	100,0		3501 ve üstü	11	7,3
Meslek	Emekli	10	6,6		Toplam	151	100,0
	Memur	19	12,6		Okur Yazar Değil	35	23,2
	İşçi	13	8,6	İlkokul	53	35,1	
	Serbest Meslek	42	27,8	Ortaokul	17	11,3	
	Öğrenci	12	7,9	Lise	24	15,9	
	Ev Hanımı	54	35,8	Yüksekokul ve Üniversite	21	13,9	
	Diğer	1	0,7	Y.Lisans veya Doktora	1	0,7	
	Toplam	151	100,0	Toplam	151	100,0	

Kaynak: Yapılan anket sonuçlarından derlenmiştir.

Anket katılımcıları içerisinde 20 yaş altı 10 kişi olup, katılımcıların %6,6'sını oluşturmaktadır. Yapılan görüşmelerde bu kişilerin münferit olarak değil kaplıcalara aileleri önderliğinde ya da akrabaları ile geldikleri tespit edilmiştir.

Katılımcıların gelir durumu incelendiğinde ise gelir durumu 1001-3500TL arasında olanların %76,2 olduğu, bu bağlamda termal turizme katılanların genellikle orta düzeyde gelire sahip kişilerden oluştuğu görülmektedir. Eğitim durumlarına göre, okuryazar olmayan (%23,2) ve ilkökul mezunu olan (%35,1) kişilerin de toplamda %58,3'lük bir oranla yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %35,8'inin ev hanımı, %27,8'inin ise serbest meslek sahipleri oldukları,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

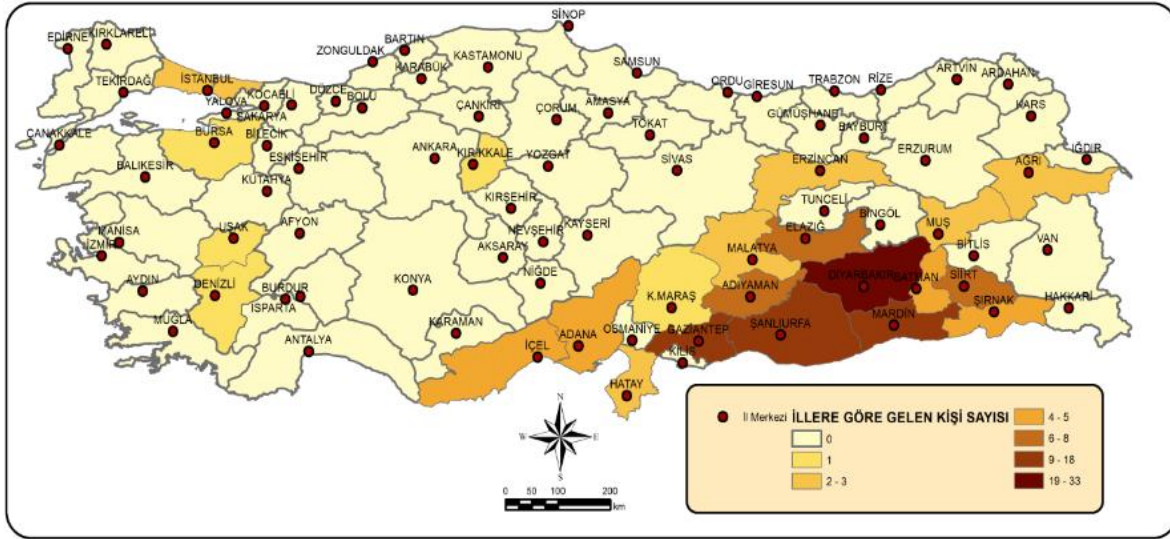
okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu olanların da katılımcılar içerisinde en fazla oldukları göz önüne alındığında eğitim durumu ve meslekler arasında bir doğru orantı olduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo 5).

Termal tesislere gelen kişiler içerisinde 151 kişiye yapılan anketlerde, anketlere katılan kişilerin %21,9'unun Diyarbakır il merkezi ve ilçelerinden olduğu tespit edilmiştir. Bu oran katılımcıların 1/5'inden fazlasını oluşturmaktadır. Çermik'e yakın Şanlıurfa ve Gaziantep illerinden gelenlerin oranı ise %23,8'i bulmaktadır. Mardin illinden gelenlerin oranı ise %8,6'dır. Diyarbakır ili ile Çermik'e yakın Şanlıurfa, Gaziantep ve Mardin illerinden katılanlar birlikte ele alındığında termal tesislere gelenlerin oranının %54,3 ile yarıdan fazla olduğu görülmektedir. Siirt, Adıyaman, Elazığ, Şırnak ve Batman gibi yakın illerden gelenlerin oranlarının ise %3,3 ile %5,3 arasında değişmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Çermik Kaplıcaları Termal Turizm Anketine katılanların geldikleri illere ya da ülkelere göre dağılımı.

Gelinen il ya da ülke	Kişi Sayısı	%'si	Kümülatif %	Gelinen il ya da ülke	Kişi Sayısı	%'si	Kümülatif %	Gelinen il ya da ülke	Kişi Sayısı	%'si	Kümülatif %
Diyarbakır	33	21,9	21,9	Mersin	5	3,3	78,7	Denizli	1	0,7	93,3
Ş.Urfa	18	11,9	33,8	Adana	4	2,6	81,3	Kırıkkale	1	0,7	94,0
G.Antep	18	11,9	45,7	Malatya	3	2,0	83,3	Uşak	1	0,7	94,7
Mardin	13	8,6	54,3	Ağrı	3	2,0	85,3	K.Maraş	1	0,7	95,4
Siirt	8	5,3	59,6	Erzincan	3	2,0	87,3	Irak	1	0,7	96,1
Adıyaman	7	4,6	64,2	İstanbul	3	2,0	89,3	Almanya	4	2,6	98,7
Elazığ	7	4,6	68,8	Hatay	2	1,3	90,6	Fransa	1	0,7	99,3
Şırnak	5	3,3	72,1	Muş	2	1,3	91,9	Danimarka	1	0,7	100,0
Batman	5	3,3	75,4	Bursa	1	0,7	92,6	Total	151	100,0	100,0

Kaynak: Yapılan anket sonuçlarından derlenmiştir.

Harita 4. Çermik Kaplıcaları Termal Turizm Anketine katılanların geldikleri illere göre dağılımı.

Çermik Kaplıcalarına İstanbul ve Bursa gibi uzak illerden gelenlerin yanı sıra Irak, Almanya, Fransa ve Danimarka ülkelerinden gelenlerin de olduğu tespit edilmiştir. Yapılan mülakatlarda bu kişilerin uzak noktadaki il ya da ülkelere gelmelerindeki etkenin aslında Diyarbakır ilindeki akrabalarını ziyaretleri sırasında kendileri ya da akrabalarıyla birlikte kaplıcaları ziyaret etmeleri olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak kaplıcalara gelenlerin geldikleri yerlere göre bir değerlendirme yapıldığında, kaplıcaların etki sahasının Diyarbakır ili ve yakın çevresindeki iller olduğu görülmektedir. Çetin ve Özşahin; Gönen Kaplıcaları için yaptıkları

Turkish Studies

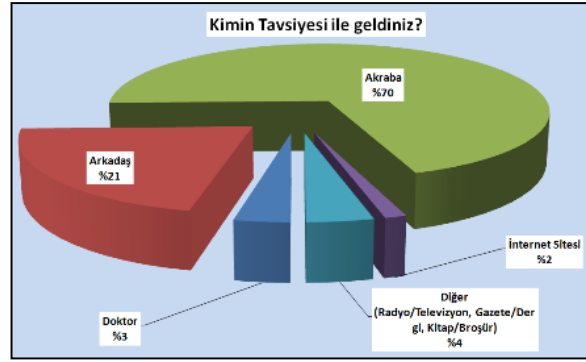
International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

çalışmada yabancı turist sayısı azlığının reklam ve tanıtım yetersizliğiyle doğrudan ilgili olduğunu ifade etmektedirler (Çetin & Özşahin, 2011:337). Çermik'e yönelik termal turizm aktivitelerine katılan turist profilinde de gelenlerin genelde yakın illerden olması, yabancı kökenli yabancı ülkelerden gelenlerin nadiren olması, yabancı ülkelere gelenlerin ise genellikle yazın memleketlerine gelen gurbetçilerden olması, Çermik'in yurt içi ve yurt dışında reklam ve tanıtım yetersizliğiyle doğrudan ilgilidir.

Tablo 7'de termal turizm anketine katılan katılımcıların "Termal tesise kimin tavsiyesi ile geldiniz?" sorusuna verdikleri cevaplar incelenmiş olup, buna göre katılımcılardan %70,2'si akraba tavsiyesi ile geldiklerini belirtmişlerdir. Arkadaş tavsiyesi ile gelenlerin oranı ise %21,2 olarak tespit edilmiştir. Akraba ve arkadaş tavsiyesi ile gelenler birlikte ele alındığında %91,4'lük bir oran karşımıza çıkmaktadır (Tablo 7, Şekil 2).

Tablo 7. – Şekil 2. Çermik Kaplıcaları termal turizm anketine katılan turistlerin termal tesislere kimin tavsiyesi ile geldiklerine ilişkin görüşlerinin dağılımı.

Kimin Tavsiyesi ile geldiniz?	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif %
Doktor	5	3,3	3,3
Arkadaş	32	21,2	24,5
Akraba	106	70,2	94,7
İnternet sitesi	2	1,3	96,0
Diğer(Radyo/televizyon, Gazete/Dergi, Kitap/Broşür)	6	4,0	100,0
Toplam	151	100	100

Kaynak: Yapılan anket sonuçlarından derlenmiştir.

Doktor tavsiyesi ile gelenlerin oranı ise sadece %3,3'tür. Çetin'in de belirttiği gibi (Çetin, 2011: 889; Çetin, 2010: 178) doktor tavsiyesi ile gelenlerinin oranının oldukça az olması ülkemizde termal turizmden yararlanmada doktor ve sağlık kuruluşlarının etkisinin gelişmiş batılı ülkelere göre çok düşük olduğunu kanıtlamaktadır. Termal kaynaklardan doktor tavsiyesi olmadan yapılan bilinçsiz tedavi yöntemleri bazı durumlarda zararlı olabilmektedir (Garipağaoğlu, 2002: 208; Bulut, 1999: 201). İnternet sitesi, radyo-televizyon, gazete-dergi, kitap-broşür gibi iletişim kaynakları vasıtasıyla Çermik termal kaynağına gelenlerin oranı ise %5,3'tür. Bu oran da akraba ve arkadaş tavsiyesi ile gelenlerin oranına göre oldukça düşük değerdedir. Dolayısıyla bu durumda termale gelen kişilerin daha çok birincil ilişkiler aracılığıyla termale geldikleri, basın yayın ve iletişim araçlarından daha az yararlandıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 8 ve Şekil 3'te Çermik Kaplıcaları'nda araştırma anketine katılanların "Termal tesise geliş amacınız nedir?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Buna göre katılımcıların %30,5'i daha önce şifasını gördükleri için, %25,i dinlenme amaçlı, 14,6'sı tatil için, %11,3'ü ise rahatsız olan bir yakınına refakat etmek amacıyla geldiklerini belirtmişlerdir. Sağlık kurumundan sevk edilenlerin oranı ise %4,0'dır. Tablodaki frekans ve oranlardan da görüldüğü üzere, gelenlerin %30'u dolayısıyla 1/3'üne yakın bir kısmının "Daha öncesinde şifasını gördüğüm için geldim" cevabını vermeleri termal tesisin bu kişilerce bilindiğini ve geldiğini göstermektedir. Dinlenme amaçlı gelenlerin oranının katılımcılar içerisinde 1/4 (%25,2) oranında olması, bunun yanı sıra tatil için gelenlerin oranının da azımsanmayacak (%14,6) kadar olması ise kaplıcaya kısa süreli ve yakın yerlerden gelenlerin yoğunluk kazanmış olabileceği ile ilgili bir ipucu vermektedir. "Rahatsız olan bir yakınıma refakatçi olarak geldim" cevabının ise %11,3 oranında olması ve bu seçeneği cevaplayanlar içerisinde yaş grupları ve cinsiyetin dağılımının incelenmesi sonucunda, 20 yaş altı yaş grubunda erkeklerin daha fazla

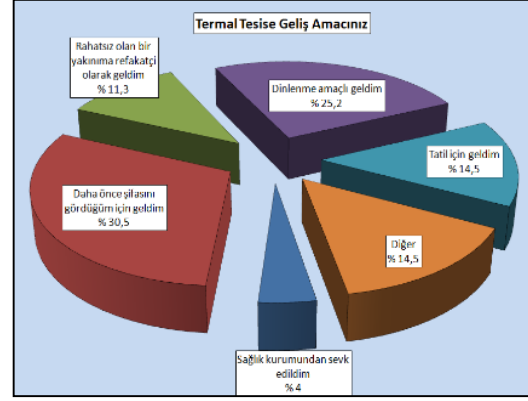
Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

olduğu ve bu yaş grubu üzerindeki özellikle 40 yaşa kadar olan orta yaş grubunda ise kadınların daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durum ise 20 yaş altı refakatçi olarak gelenlerin akrabalık ilişkilerinin, 20 yaş üstünün ise hem akraba hem de komşu ya da arkadaş ilişkileri neticesinde kaplıcaya gelmiş oldukları hakkında fikir vermektedir.

Tablo 8.- Şekil 3. Çermik Kaplıcaları termal turizm anketine katılan turistlerin termal tesise geliş amaçlarına ilişkin görüşlerinin dağılımı.

Termal Tesise Geliş Amacımız	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif %
Sağlık kurumundan sevk edildim	6	4,0	4,0
Daha önce şifasını gördüğüm için geldim	46	30,5	34,4
Rahatsız olan bir yakınımın refakatçi olarak geldim	17	11,3	45,7
Dinlenme amaçlı geldim	38	25,2	70,9
Tatil için geldim	22	14,5	85,3
Diğer	22	14,5	100,0
Toplam	151	100,0	100,0

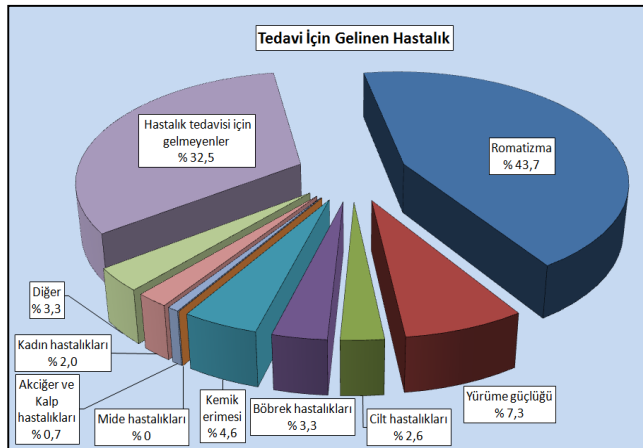

Kaynak: Yapılan anket sonuçlarından derlenmiştir.

Tablo 9’da ise herhangi bir hastalığın tedavisi için gelenlerin ne tür rahatsızlıklarının olduğuna dair cevapları incelenerek değerlendirilmiştir. Katılımcıların %67,6’sı kaplıcalara herhangi bir hastalığının tedavisi için geldiklerini, %32,5’ü ise hastalık tedavisi için gelmediklerini ifade etmişlerdir. 151 kişi olan katılımcıların %43,7’si romatizma hastalığı tedavisi için geldiklerini belirtmişlerdir. Yürüme güçlüğü tedavisi için gelenler ise %7,3 oranındadır. Romatizma ve yürüme güçlüğü tedavisi için gelenler birlikte kümülatif olarak değerlendirildiğinde; %51,0 ile katılımcılar içinde yarından fazla bir oran teşkil etmektedir. Hastalık tedavisi için gelenlerden % 2,6’sı ise cilt hastalıkları, %3,3’ü böbrek hastalıkları, %4,6’sı kemik erimesi, %2,0’ı kadın hastalıkları, %0,7’si akciğer ve kalp hastalıkları, %3,3’ü de bu hastalıkların dışındaki diğer bazı rahatsızlıkların tedavisi için termal tesise geldiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 9. – Şekil 4. Çermik Kaplıcaları termal turizm anketine katılan turistlerin tedavi için geldikleri hastalıklara ilişkin görüşlerinin dağılımı.

Tedavi için geline hastalık	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif (%)
Romatizma	66	43,7	43,7
Yürüme güçlüğü	11	7,3	51,0
Cilt hastalıkları	4	2,6	53,6
Böbrek hastalıkları	5	3,3	56,9
Kemik erimesi	7	4,6	61,5
Mide hastalıkları	0	0	61,6
Akciğer ve Kalp hastalıkları	1	0,7	62,3
Kadın hastalıkları	3	2,0	64,3
Diğer	5	3,3	67,6
Hastalık tedavisi için gelmeyenler	49	32,5	100,0
Toplam	151	100,0	100,0

Kaynak: Yapılan anket sonuçlarından derlenmiştir.

Anket sonuçlarına göre hastalık tedavisi için gelmeyenlerin büyük bir kısmının Diyarbakır ve çevresindeki birkaç yakın ilden geldikleri tespit edilmiştir. Buradan yakın çevrelerden hastalık

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

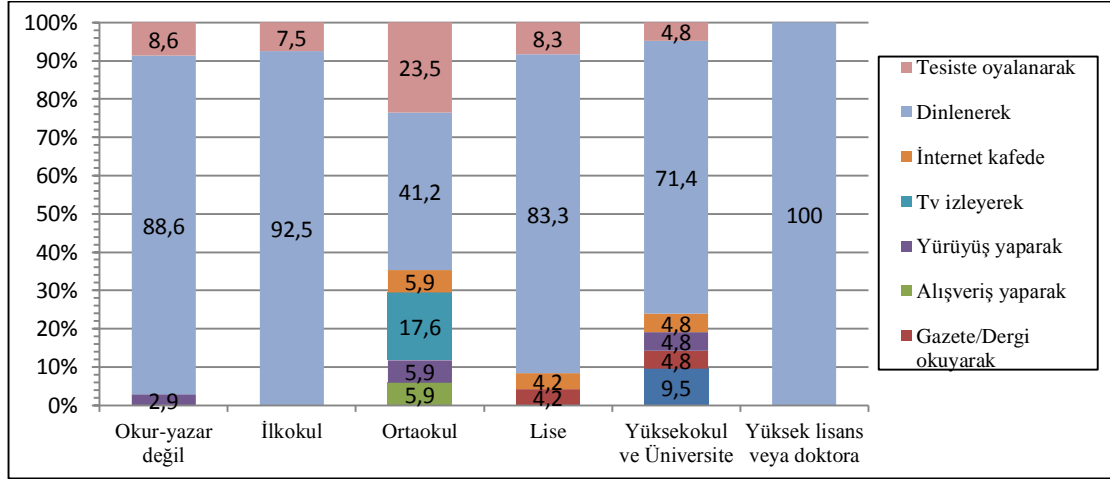
için gelmeyenlerin genellikle kısa süreli dinlenmek ve stres atmak için geldikleri yönünde bir sonuç çıkarılabilir.

Tablo 10'de "Termal tesisteki boş zamanlarınızı daha çok nasıl değerlendirirsiniz?" sorusuna verdikleri yanıtlar ile eğitim durumları kıyaslanmıştır. Anket yapılan 151 kişiden 2'si kitap okuyarak cevabını vermiştir. Bu kişiler yüksekokul ve üniversite mezunudur. Gazete ve dergi okuyarak daha çok boş zamanlarını değerlendirenler de kitap okuyarak cevabını verenler gibi katılımcıların sadece %1,3'ünü oluşturmaktadır. Bu kişilerin ise lise ve yükseköğretim mezunu olduğu belirlenmiştir. Alışveriş yaparak, yürüyüş yaparak, Tv izleyerek ve internet kafe'de boş zamanlarını değerlendirenler ise katılımcıların % 6,7'sini oluşturmaktadırlar.

Tablo 10. Termal tesise gelenlerin eğitim durumları ile boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri arasındaki ilişki dağılımı

Eğitim Durumu	Boş Zaman Değerlendirme									Toplam	
	Kitap okuyarak	Gazete/Dergi okuyarak	Alışveriş yaparak	Yürüyüş yaparak	Tv izleyerek	İnternet kafe	Dinlenerek	Tesiste oyalanarak	f	%	
Okur-yazar değil	f	0	0	0	1	0	0	31	3	35	23,2
	%	0	0	0	2,9	0	0	88,6	8,6		
İlkokul	f	0	0	0	0	0	0	49	4	53	35,1
	%	0	0	0	0	0	0	92,5	7,5		
Ortaokul	f	0	0	1	1	3	1	7	4	17	11,2
	%	0	0	5,9	5,9	17,6	5,9	41,2	23,5		
Lise	f	0	1	0	0	0	1	20	2	24	15,9
	%	0	4,2	0	0	0	4,2	83,3	8,3		
Yüksekokul ve Üniversite	f	2	1	0	1	0	1	15	1	21	13,9
	%	9,5	4,8	0	4,8	0	4,8	71,4	4,8		
Yüksek lisans veya doktora	f	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0,7
	%	0	0	0	0	0	0	100,0	0		
Toplam	f	2	2	1	3	3	3	123	14	151	100
	%	1,3	1,3	0,7	2,0	2,0	2,0	81,5	9,3		

$X^2=66,096$ $sd=35$ $p=0,001$

Şekil 5. Eğitim seviyesinin durumuna göre boş zamanları değerlendirme şekillerinin dağılımı.

Anket yapılan 151 turist içerisinde 123 kişi boş zamanlarının daha çok dinlenerek değerlendirdikleri ifade etmiştir. Bu sayı katılımcıların büyük bir çoğunluğu olan %81,5'ini oluşturmaktadır. Katılımcıların %9,3'ü ise boş vakitlerini tesiste oyalanarak geçirdiklerinin ifade etmişlerdir. Okur-yazar olmayanlar içerisinde daha çok dinlenerek vakit geçirenlerin oranı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

%88,6'dır. Dinlenerek vakit geçirenler ilkokul mezunlarının %92,5'ini, ortaokul mezunlarının %41,2'ini, lise mezunlarının %83,3'ünü yükseköğretim mezunlarının ise %71,4'ünü oluşturmaktadır. Dinlenerek vakit geçiren kişi sayısı olan 123 kişi içerisinde ise ilkokul mezunları oranı % 39,8 olup yarıya yakındır. Bunu %25,2 ile okur-yazar olmayanlar takip etmektedir. Ankete katılanlardan tesislerde oyalanarak boş zamanlarını değerlendirenlerin oranı %9,3 olup bu kişilerin çoğunluğunu (%78,6) okur-yazar olmayan, ilkokul ve ortaokul mezunu kişiler oluşturmaktadır. Genel olarak buradan, eğitim seviyesi düşük olanların boş zamanlarında kitap, gazete-dergi okuma alışkanlıklarının olmadığı, bunun yerine tesiste dinlenerek ve oyalanarak vakit geçirdikleri yönünde bir sonuca ulaşılabilir.

Termal tesise gelenlerin eğitim durumları ile boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri arasındaki ilişkiyi tespit için yapılan ki-kare (Chi Square) testine göre p değeri 0,001 olduğundan dolayısıyla 0,05'ten küçük olduğundan iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 11'de ankete katılanlara "*Termal tesise kimin tavsiyesi ile geldiniz?*" sorusuna verdikleri cevaplar ile gelme amaçları karşılaştırılmıştır. Katılımcılar içerisinde termal tesise akraba tavsiyesi ya da akraba ile gelenler en fazla olup %70,2'lik yüksek bir orana sahiptir. Bunu %21,2 değeri ile arkadaş tavsiyesi ile ya da arkadaşla birlikte gelenler oluşturmaktadır. Doktor tavsiyesi ile radyo/televizyon, gazete/dergi, kitap/broşür ya da internetten görerek ya da bilgilenecek gelenlerin oranı %10'unun altındadır. Dolayısıyla gelenlerin %90'ın üzerindeki büyük bir kısmının akraba-arkadaş tavsiyesi ya da birlikteliği gelmeleri, gelenlerin yakın çevre ilçe ya da illerden geldiği göz önünde bulundurulduğunda; kaplıcaların şifa yönünden önemli bir bölgesel merkez olduğu, fakat radyo/televizyon, gazete/dergi, kitap/broşür ya da internet gibi iletişim araçları vasıtasıyla yeteri kadar tanıtımının yapılmadığı sebebiyle de ulusal ya da uluslararası etki sahasının yetersiz olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Kaplıcalara gelenlerin gelme amaçlarının tespiti yönündeki soruya verilen cevaplara bakıldığında ise; ankete katılanların %30,5'i önceden şifa buldukları için, %25,2'si ise dinlenme amaçlı, %14,6'sı tatil amaçlı ve diğer farklı nedenler dolayı, %11,3'ü yakınıyla birlikte refakatçi olarak, %4'ü ise hastalığından dolayı sevk edildiği için kaplıcaya geldiklerini belirtmişlerdir (Tablo 11). Bu bağlamda kaplıcaya gelenlerin önemli bir kısmının kaplıcaya gelmelerinde asıl amacın; hastalığına şifa bulmak, dinlenme ve tatil amaçlı olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcılar içerisinde termale doktor tavsiyesi ile gelenlerin %60'ını sağlık kurumundan sevk olduğu için gelenler ile önceden şifa bulduğu için gelenler oluşturmaktadır. Buradan anlaşılması gereken doktor tavsiyesi ile gelenleri, doktor tavsiyesi ile ilk defa gelenler ve geçmişte de doktor tavsiyesi ile gelerek şifa bulan ve tekrar termale gelenler oluşturmaktadır. Arkadaş tavsiyesi ile ya da arkadaşıyla birlikte gelenlerin %40,6'sı dinlenme amaçlı, %21,9'u tatil amaçlı geldiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla, arkadaş tavsiyesi ile ya da arkadaşıyla birlikte gelenlerin termale gelmedeki amaçlarının genellikle dinlenmek ve tatil yapmak olduğu görülmektedir. Akraba tavsiyesi ile ya da akrabasıyla birlikte kaplıcaya gelenler içerisinde geliş amaçları yönünden bir değerlendirme yapıldığında ise; %37,7'si daha önceden gelerek şifa bulduğu, %20,8'i dinlenme amaçlı, %15,1'i bir yakınına refakatçi olarak, %14,2'si tatil amaçlı geldiklerini belirtmişlerdir (Tablo 11, Şekil 6). Dolayısıyla, buradan genel olarak termal tesise daha önceden gelindiği ve memnun kalınarak akrabalarla tekrar gelindiği sonucuna ulaşılabilir. İnternet, radyo/televizyon, gazete/dergi, kitap/broşür gibi basın-yayın ve haberleşme araçları vasıtasıyla termale gelenlerin ise genellikle dinlenme amaçlı gibi sebeplerle termale geldikleri tespit edilmiştir.

Termal tesise gelenlerin kimin tavsiyesi ile geldikleri ile gelme amaçları arasındaki ilişkiyi tespit için yapılan ki-kare (Chi Square) testine göre p değeri 0,000 olduğundan dolayısıyla 0,05'ten küçük olduğundan iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür.

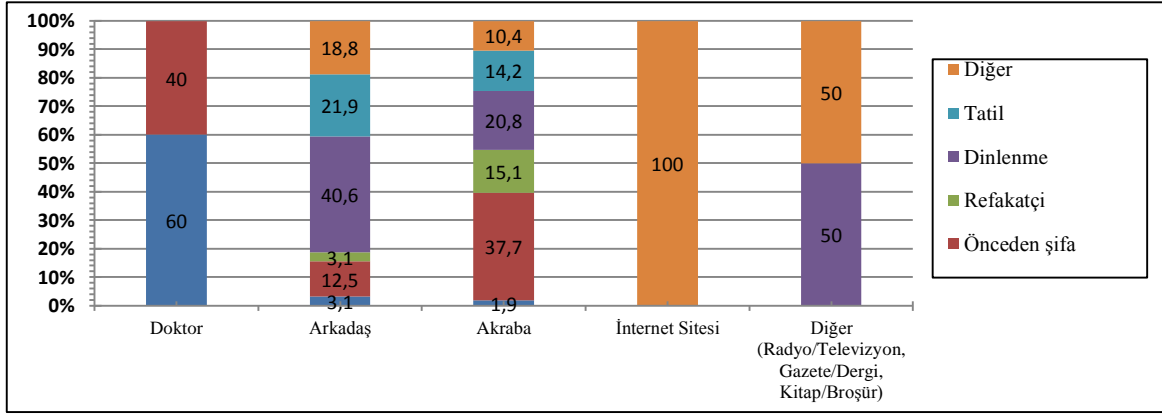
Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Tablo 11. Termal tesise gelenlerin kimin tavsiyesi ile geldikleri ile gelme amaçları arasındaki ilişki dağılımı.

Kimin tavsiyesi ile geldikleri	Gelme amacı							Toplam	
		Sağlık kurumundan sevk	Önceden şifa	Refakatçi	Dinlenme	Tatil	Diğer	f	%
	Doktor	f	3	2	0	0	0	0	5
	%	60,0	40,0	0	0	0	0		
Arkadaş	f	1	4	1	13	7	6	32	21,2
	%	3,1	12,5	3,1	40,6	21,9	18,8		
Akraba	f	2	40	16	22	15	11	106	70,2
	%	1,9	37,7	15,1	20,8	14,2	10,4		
İnternet Sitesi	f	0	0	0	0	0	2	2	1,3
	%	0	0	0	0	0	100,0		
Diğer(Radyo/Televizyon, Gazete/Dergi, Kitap/Broşür)	f	0	0	0	3	0	3	6	4,0
	%	0	0	0	50,0	0	50,0		
Toplam	f	6	46	17	38	22	22	151	100,0
	%	4,0	30,5	11,3	25,2	14,6	14,6		

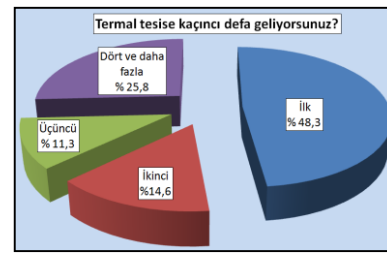
X²=81,330 sd=20 p=0,000**Şekil 6.** Kimin tavsiyesi ile geldiklerinin gelme amaçlarına göre dağılımı.

Katılımcıların termal tesise kaçınıcı defa geldiklerini ölçmek amacıyla “Termal tesise kaçınıcı defa geliyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde; katılımcıların %48,3’ü ilk defa, %14,6’sı ikinci defa, %11,3’ü üçüncü defa, %25,8’i ise dört ya da dörtten daha fazla sayıda geldiklerini belirtmişlerdir (Tablo 12, Şekil 7). Dolayısıyla ilk defa gelenlerin katılımcılar içerisinde yarıya yakın bir değerde olduğu görülmektedir. Bu durum, iki ya da daha fazla gelenlerin ilk defa gelenlerin bir kısmı üzerinde termale gelme yönünde olumlu etkilerde bulduklarını ve kaplıcanın geçmişe göre duyulması ve tanınması anlamında daha iyi bir yerde olduğunu hissettirmektedir. Anket yapılan katılımcıların %51,7’sinin iki ya da daha fazla sayıda kaplıcaya gelmiş olması da kaplıcaya daha önceden gelenlerin kaplıcaya olan ilgisinin devam ettiğini, dolayısıyla da kaplıcaya gelenlerin buradan memnuniyetinin devamlılığını göstermektedir.

Tablo 12. – Şekil 7. Termal tesise kaçınıcı defa geldiği sorusuna verilen cevapların frekans ve yüzde dağılımları

Termal tesise kaçınıcı defa geliyorsunuz?	Frekans	Yüzde (%)	Kümülatif (%)
İlk	73	48,3	48,3
İkinci	22	14,6	62,9
Üçüncü	17	11,3	74,2
Dört ve daha fazla	39	25,8	100,0
Toplam	151	100,0	100,0

Kaynak: Yapılan anket sonuçlarından derlenmiştir.

Turkish Studies

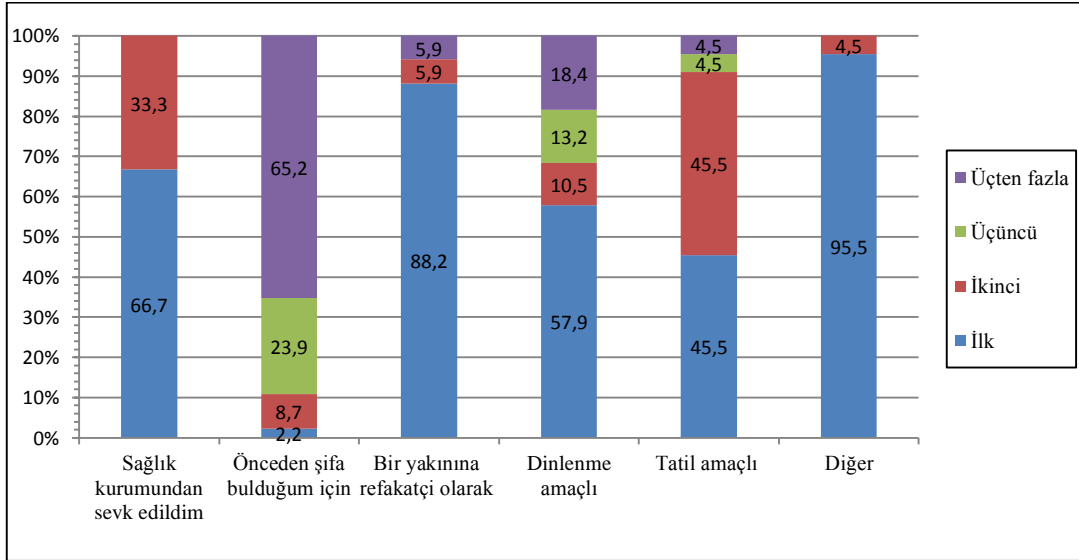
International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Kaplıcaya gelenler içerisinde anket yapılan katılımcıların “*Bulduğunuz termal tesise gelme amacınız nedir?*” sorusu ile “*Bulduğunuz termale kaçınıcı defa geliyorsunuz?*” sorusuna verdikleri cevaplar karşılaştırılmıştır. Buna göre katılımcılardan sağlık kurumundan sevk edilenlerin %66,7’si ilk defa geldiğini, %33,3ü ikinci defa geldiğini belirtmiştir. Daha önceden termal tesise gelerek şifa bulanlar içerisinde ise üç ve daha fazla sayıda geldiklerini belirtenler %89,1 oranındadır. Buradan kaplıcaların hastalıkların tedavisinde oldukça etkili olduğu ve gelenlerin bu durumdan oldukça memnun oldukları sonucuna ulaşılabılır. Bir yakınına refakatçi olarak gelenler incelendiğinde, bu grubun %88,2’sinin ilk defa geldiği, %11,8’i ise iki ve daha fazla defa geldikleri görülmektedir.

Tablo 13. Termal tesise geliş amacı ile termal tesise kaçınıcı defa gelindiği arasındaki ilişki dağılımı.

Termal tesise geliş amacınız nedir?		Termal tesise kaçınıcı defa geliyorsunuz?				
		İlk	İkinci	Üçüncü	Üçten fazla	Toplam
Sağlık kurumundan sevk edildim	f	4	2	0	0	6
	%	66,7	33,3	0	0	100,0
Önceden şifa bulduğum için	f	1	4	11	30	46
	%	2,2	8,7	23,9	65,2	100,0
Bir yakınına refakatçi olarak	f	15	1	0	1	17
	%	88,2	5,9	0	5,9	100,0
Dinlenme amaçlı	f	22	4	5	7	38
	%	57,9	10,5	13,2	18,4	100,0
Tatil amaçlı	f	10	10	1	1	22
	%	45,5	45,5	4,5	4,5	100,0
Diğer	f	21	1	0	0	22
	%	95,5	4,5	0	0	100,0
Toplam	f	73	22	17	39	151
	%	48,3	14,6	11,3	25,8	100,0

$X^2=111,678$ $sd=15$ $p=0,000$

Şekil 8. Tesise geliş amacını göre tesise gelenlerin kaçınıcı defa geldiklerinin dağılımı.

Dinlenme amaçlı gelenlerin %42,1’inin iki ve daha fazla defa geldiklerini belirtmeleri de kaplıcaların özellikle yakın çevreden burayı dinlenmek için tercih edenler açısından olumlu bir izlenim oluşturduğunu göstermektedir. Tatil amaçlı gelenler ele alındığında, ilk defa gelenler bu grubun %45,5’i oluştururken iki ve daha fazla defa gelenler %54,5’ini oluşturmaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Dolayısıyla tatil amaçlı gelenler içerisinde de birden fazla defa gelenler çoğunluktadır (Tablo 13, Şekil 8).

Genel olarak termal tesise gelenlerin geliş amaçları ile kaçınıcı defa geldikleri arasında bir değerlendirme yapıldığında geliş amacı ile kaçınıcı defa gelindiği arasında önemli derecede bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi tespit için yapılan ki-kare (Chi Square) testine göre de; p değeri 0,000 olduğundan dolayısıyla 0,05'ten küçük olması sebebiyle iki değişken arasında kuvvetli biçimde anlamlı bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür.

Termal tesislerde kalmayı planladığınız süre ne kadardır? sorusuna karşılık ankete katılanların verdikleri cevaplar incelendiğinde; termal tesiste 1 gün kalmayı planlayanlar katılımcıların %21,2'sini oluşturmaktadır. 1 hafta sonu kalacaklar sadece %0,7 oranında olmakla birlikte 3-7 gün arasında kaplıcalardan yararlanmayı tercih edenler ise katılımcılar içerisinde %66,2 orana sahiptir. Katılımcıların %11,9'u da kaplıcalardan 8-14 gün arasında faydalanmayı planladıklarını belirtmişlerdir (Tablo 14). Genel olarak değerlendirildiğinde termal tesislerde 3 ve daha fazla gün kalmayı planlayanların katılımcıların 4/5'ine yakın bir oranında olması sebebiyle, kaplıcalara olan ilginin yoğun olarak şifa bulmak, dinlenme ve tatil amaçlı ve yakın çevrelerden olduğunu söylemek mümkündür.

“Kaplıcaya nereden geliyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar ile *“Termal tesislerde kalmayı planladığınız süre ne kadardır?”* sorusuna verilen yanıtlar karşılaştırıldığında 1 gün kaplıcada kalmayı planlayanlar; Diyarbakır, Siirt, Elazığ, Malatya, Ağrı illerinden gelenlerin %35'den fazlasını oluşturmaktadır. Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Mersin illerinden gelenlerin ise %25 ve daha azı, tesislerde 1 gün kalmayı planladıklarını belirtmişlerdir. Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep, Mardin, Adıyaman illerinden gelenler içerisinde 3-7 gün arasında kalmayı planlayanlar ise diğer illerden gelenlere göre daha fazla sayıdadır. Bir haftadan fazla süre kalmayı planlayanlar ise Diyarbakır ve Şanlıurfa gibi yakın illerden gelenler içerisinde daha fazla sayıdadır. Yurt dışında ikamet ederek (Almanya, Fransa, Danimarka ülkeleri gibi) Çermik Kaplıcaları'na gelenler ise genellikle köken itibarıyla Diyarbakır gibi yakın illerden olup, memleketlerini ziyaretleri sırasında kaplıca tesislerine gelmişlerdir. Bu kişilerin yurtiçindeki ziyaret süreleri uzun olduğundan genellikle kaplıcalardaki dinlenme ve tatil süreleri de 3 ve daha fazla gün olabilmektedir (Tablo 14).

Tablo 14. Kaplıcaya nereden geldiği ile termal tesislerde kalmak istenilen süre arasındaki ilişki dağılımı.

Kaplıcaya nereden geliyorsunuz?	Termal tesislerde kalmayı planladığınız süre ne kadardır?					Kaplıcaya nereden geliyorsunuz?	Termal tesislerde kalmayı planladığınız süre ne kadardır?						
	1gün	1hafta sonu	3-7 gün	8-14 gün	Toplam		1gün	1hafta sonu	3-7 gün	8-14 gün	Toplam		
Diyarbakır	f	12	0	18	3	33	Batman	f	0	0	5	0	5
	%	36,4	0	54,5	9,1	100,0		%	0	0	100,0	0	100,0
Ş.Urfa	f	3	0	11	4	18	Kırıkkale	f	0	0	1	0	1
	%	16,7	0	61,1	22,2	100,0		%	0	0	100,0	0	100,0
G.Antep	f	3	0	15	0	18	Uşak	f	0	0	1	0	1
	%	16,7	0	83,3	0	100,0		%	0	0	100,0	0	100,0
Mardin	f	1	0	12	0	13	Denizli	f	0	0	0	1	1
	%	7,7	0	92,3	0	100,0		%	0	0	0	100,0	100,0
Muş	f	0	0	2	0	2	Ağrı	f	2	0	1	0	3
	%	0	0	100,0	0	100,0		%	66,7	0	33,3	0	100,0
Şırnak	f	0	1	2	2	5	Bursa	f	0	0	1	0	1
	%	0	20,0	40,0	40,0	100,0		%	0	0	100,0	0	100,0
Siirt	f	3	0	5	0	8	İstanbul	f	0	0	2	1	3
	%	37,5	0	62,5	0	100,0		%	0	0	66,7	33,3	100,0
Adıyaman	f	0	0	7	0	7	K.Maraş	f	0	0	1	0	1
	%	0	0	100,0	0	100,0		%	0	0	100,0	0	100,0
Elazığ	f	3	0	3	1	7	Irak	f	0	0	0	1	1
	%	42,9	0	42,9	14,3	100,0		%	0	0	0	100,0	100,0

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Adana	f	1	0	2	1	4	Almanya	f	0	0	4	0	4
	%	25,0	0	50,0	25,0	100,0		%	0	0	100,0	0	100,0
Malatya	f	3	0	0	0	3	Fransa	f	0	0	0	1	1
	%	100,0	0	0	0	100,0		%	0	0	0	100,0	100,0
Mersin	f	1	0	4	0	5	Danimarka	f	0	0	1	0	1
	%	20,0	0	80,0	0	100,0		%	0	0	100,0	0	100,0
Hatay	f	0	0	0	2	2	Toplam	f	32	1	100	18	151
	%	0	0	0	100,0	100,0		%	21,2	0,7	66,2	11,9	100,0
Erzincan	f	0	0	2	1	3							
	%	0	0	66,7	33,3	100,0							

$$X^2=120,155 \quad sd=75 \quad p=0,001$$

Genel olarak “*Kaplıcaya nereden geliyorsunuz?*” sorusuna verilen cevaplar ile “*Termal tesislerde kalmayı planladığınız süre ne kadardır?*” sorusuna verilen cevaplar karşılaştırıldığında gelinen yer ile termal tesiste kalmak istenilen süre arasında bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi tespit için yapılan ki-kare (Chi Square) testine göre de; p değeri 0,001 olduğundan dolayısıyla 0,05’ten küçük olması sebebiyle iki değişken arasında kuvvetli biçimde anlamlı bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür.

Mesleğiniz nedir? sorusuna verilen yanıtlar ile *Termal tesislerde kalmayı planladığınız süre ne kadardır?* sorusuna verilen yanıtlar karşılaştırıldığında emekli, memur, işçi, esnaf ve serbest meslek sahibi kişilerin %30’u ve daha fazlasının genel olarak termal tesislerde kalmayı planladığınız süre 1 gündür. Özellikle bir hafta sonu termalde kalmayı planlayanlar bazı meslek gruplarında hiç yoktur. Emekli, öğrenci ve ev hanımı gibi genellikle yılın tamamında ya da belli dönemlerinde aktif olarak çalışmayan gruplar içerisinde bir değerlendirme yapıldığında bu grupların genellikle %70 ve daha fazlası termal tesiste 3-7 gün kalmayı planladıkları görülmektedir. Özellikle öğrenci ve ev hanımları içerisinde bu oran %85’i geçmektedir. Memur, esnaf ve serbest meslek sahibi ile ev kadınları içerisinde 8 gün ve daha fazla süre kalmayı planlayanlar ise %15’in üzerindedir. Emekli ve öğrenci grupları genellikle 8 ve daha fazla gün termal tesislerde kalmayı düşünmemektedirler. İşgücü olarak faal ve belli zamanlarda izinli olan ve boşluk bir zamanı olan memur, işçi gibi meslek grupları, kaplıcalara gelmek için genellikle izinli zamanlarını tercih etmektedirler (Tablo 15, Şekil 9).

Tablo 15. Meslek grupları ile termal tesislerde kalmak istenilen süre arasındaki ilişki dağılımı.

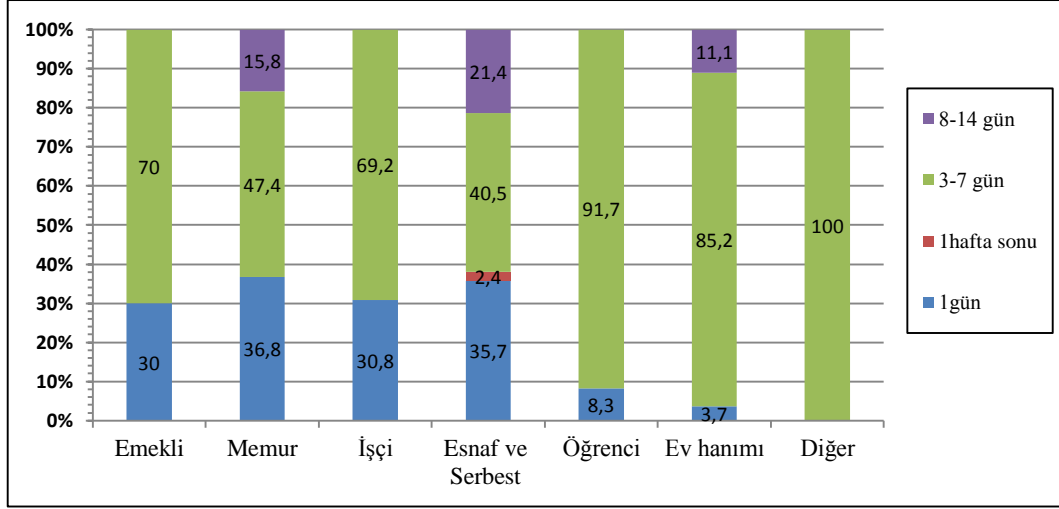
Mesleğiniz nedir?	Termal tesislerde kalmayı planladığınız süre ne kadardır?					
	1gün	1hafta sonu	3-7 gün	8-14 gün	Toplam	
Emekli	f	3	0	7	10	
	%	30,0	0	70,0	100,0	
Memur	f	7	0	9	19	
	%	36,8	0	47,4	15,8	100,0
İşçi	f	4	0	9	13	
	%	30,8	0	69,2	0	100,0
Esnaf ve Serbest meslek	f	15	1	17	42	
	%	35,7	2,4	40,5	21,4	100,0
Öğrenci	f	1	0	11	12	
	%	8,3	0	91,7	0	100,0
Ev hanımı	f	2	0	46	54	
	%	3,7	0	85,2	11,1	100,0
Diğer	f	0	0	1	1	
	%	0	0	100,0	0	100,0
Toplam	f	32	1	100	18	151
	%	21,2	0,7	66,2	11,9	100

$$X^2=36,126 \quad sd=18 \quad p=0,00$$

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Şekil 9. Termal tesise gelenlerin termal tesiste kalmayı planladıkları sürenin mesleklere göre dağılımı.

Genel olarak “Mesleğiniz nedir?” sorusuna verilen cevaplar ile “Termal tesislerde kalmayı planladığınız süre ne kadardır?” sorusuna verilen cevaplar karşılaştırıldığında meslek grubu ile termal tesiste kalmak istenilen süre arasında bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi tespit için yapılan ki-kare (Chi Square) testine göre de; p değeri 0,007 olduğundan dolayısıyla 0,05’ten küçük olması sebebiyle iki değişken arasında kuvvetli biçimde anlamlı bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür.

Ankete katılanlara “Termal sularla yapılan tedaviyi nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu yöneltildiğinde katılımcıların %64,22’si diğer tedavi yöntemleri karşısında alternatif bir tedavi olduğu belirtmişlerdir. %25,2’si ise tıbbi tedavi ile birlikte yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. %10,6’sı ise farklı bir tedavi ile kıyaslamadıklarını, kendi içinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Tablo 16).

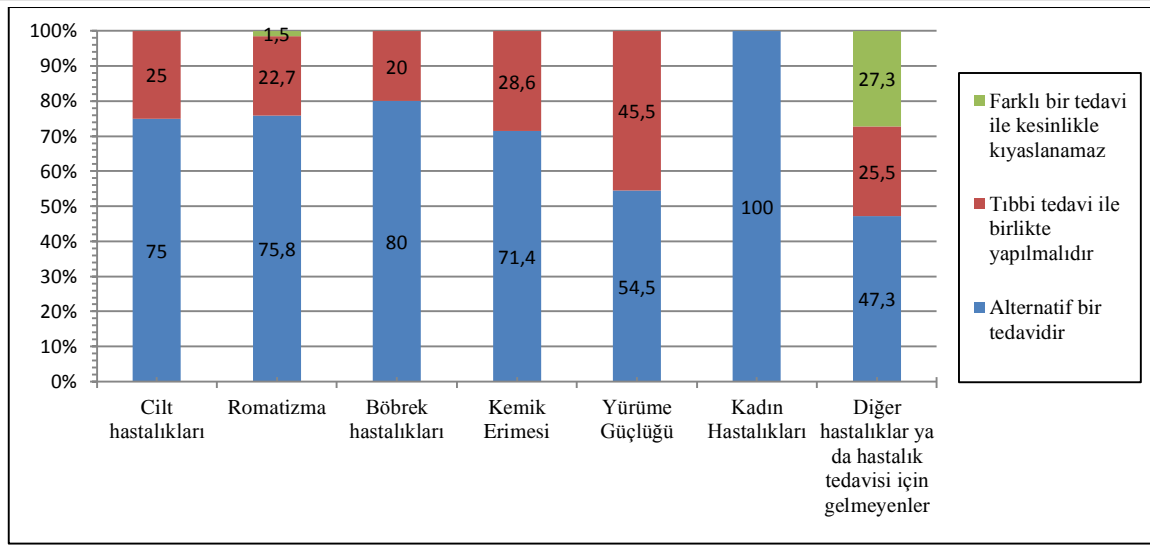
Tablo 16. Termale tedavi için gelinen hastalık türü ile termal sularla yapılan tedaviyi nasıl değerlendikleri arasındaki ilişki dağılımı.

Termale Tedavi için geldiğiniz hastalık nedir?		Termal sularla yapılan tedaviyi nasıl değerlendiriyorsunuz?			Toplam
		Alternatif bir tedavidir	Tıbbi tedavi ile birlikte yapılmalıdır	Farklı bir tedavi ile kesinlikle kıyaslanamaz	
Cilt hastalıkları	f	3	1	0	4
	%	75,0	25,0	0	100,0
Romatizma	f	50	15	1	66
	%	75,8	22,7	1,5	100,0
Böbrek hastalıkları	f	4	1	0	5
	%	80,0	20,0	0	100,0
Kemik Erimesi	f	5	2	0	7
	%	71,4	28,6	0	100,0
Yürüme Güçlüğü	f	6	5	0	11
	%	54,5	45,5	0	100,0
Kadın Hastalıkları	f	3	0	0	3
	%	100,0	0	0	100,0
Diğer hastalıklar ya da hastalık tedavisi için gelmeyenler	f	26	14	15	55
	%	47,3	25,5	27,3	100,0
Toplam	f	97	38	16	151
	%	64,2	25,2	10,6	100,0

$X^2=30,456$ $sd=12$ $p=0,002$

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Şekil 10. Termal tesise gelenlerin termal sularla yapılan tedaviyi nasıl değerlendirdiklerinin tedavi için gelen hastalık türüne göre dağılımı.

“Termale tedavi için geldiğiniz hastalık nedir?” sorusuna verilen yanıtlar ile “Termal sularla yapılan tedaviyi nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlar karşılaştırılarak bir değerlendirme yapmak gerekirse; cilt hastalıkları, romatizma, böbrek hastalıkları, kemik erimesi, yürüme güçlüğü, kadın hastalıkları gibi nedenlerle termale gelenlerin yarısından fazlası termal sularla yapılan tedavinin alternatif bir tedavi olduğunu belirtmişlerdir. Cilt hastalıkları, romatizma, böbrek hastalıkları ve kadın hastalıkları tedavisi için gelenler içerisinde bu oran %75 ve daha fazladır. Dolayısıyla buradan termal suyun bu hastalıkların tedavisinde diğer tedavi yöntemlerine göre oldukça etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu tedavinin tek başına yeterli olmadığını dolayısıyla tıbbi bir tedavi ile birlikte yapılması gerektiğini belirtenler ise yürüme güçlüğü sebebiyle gelenler içerisinde %45’den fazladır. Cilt hastalıkları, romatizma, böbrek hastalıkları, kemik erimesi sebebiyle termale gelenlerin ise %20’sinden fazlası bu tedavinin tıbbi tedavi ile birlikte yapılması gerektiğini ifade etmektedirler (Tablo 16, Şekil 10).

Genel olarak “Termale tedavi için geldiğiniz hastalık nedir?” sorusuna verilen cevaplar ile “Termal sularla yapılan tedaviyi nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar karşılaştırıldığında ziyaretçilerin termal tesise tedavi için geldikleri hastalık grupları ile termal sularla yapılan tedaviyi nasıl değerlendirdikleri arasında bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi tespit için yapılan ki-kare (Chi Square) testine göre de; p değeri 0,002 olduğundan, dolayısıyla 0,05’ten küçük olması sebebiyle iki değişken arasında kuvvetli biçimde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Çermik kaplıcalarına gelen ziyaretçilere “Bu termal tesisi seçmenizde en etkili faktör nedir?” sorusu yöneltildiğinde %42,4’ü termal suyun özelliğinden dolayı çermik kaplıcalarını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu değeri %29,1 oranı ile akraba ya da arkadaş ısrarı neticesinde çermik kaplıcalarını tercih edenler, %11,9 ile termal tesislere giriş ücretinin uygun olması sebebiyle tercih edenler takip etmektedir. Termal tesise giriş ücretinin 3 TL olması gelenler üzerinde olumlu bir etki oluşturmaktadır. Ulaşım koşullarının uygunluğu sebebiyle tercih edenler (%9,3) ile yaşadığı yere yakın olması sebebiyle tercih edenler (%6,6) birlikte değerlendirildiğinde ise %15,9 oranında olduğu görülmektedir (Tablo 17). Dolayısıyla buradan genel bir değerlendirme yapıldığında gelenlerin büyük bir kısmının termal suyun özelliğinin yanı sıra akraba ve arkadaş çevresinin güdüsüyle termale geldikleri sonucuna ulaşılabilir.

Turkish Studies

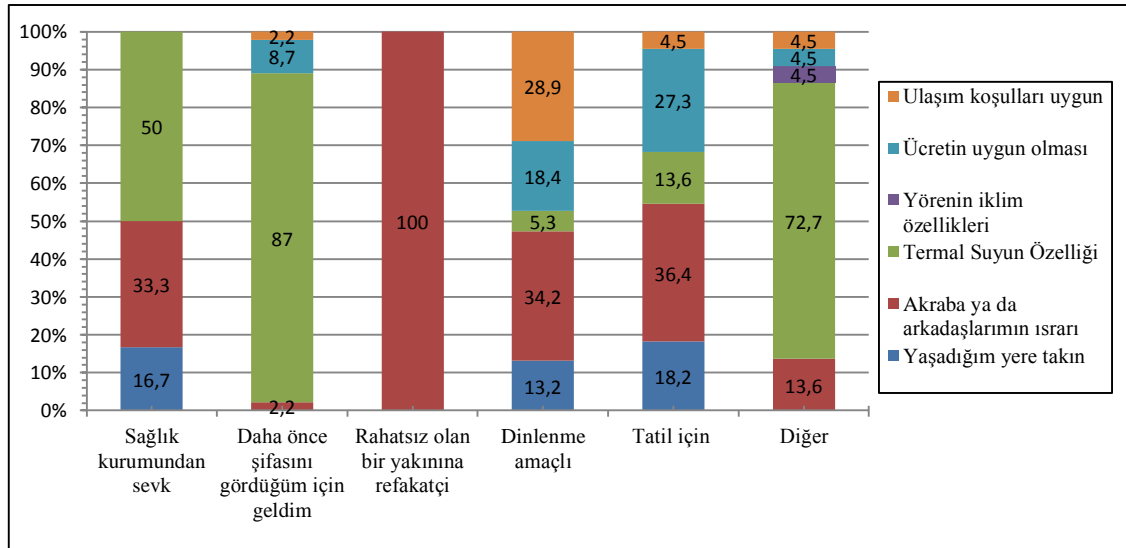
International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Ankete katılan ziyaretçilere sorulan sorular içerisinde “Termal tesise geliş amacınız nedir?” sorusuna karşılık verilen cevaplar ile “Bu termal tesisi seçmenizden en etkili faktör nedir?” sorusuna verilen yanıtlar karşılaştırıldığında; sağlık kurumundan sevk edilenlerin %16,7’si yaşadığı yere yakın olduğundan dolayı çermik kaplıcalarını tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Dinlenme amaçlı gelenlerin 13,2’si, tatil için gelenlerin ise %18,2’si yaşadığı yere yakınlığından dolayı bu termali tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Akraba ya da arkadaşları sebebiyle termale gelenler ise sağlık kurumunun önerisiyle gelenler içerisinde %33,3’lük bir değerde, bir yakınına refakatçi olarak gelenlerin tamamını oluşturmaktadır. Akraba ya da arkadaş grubuyla gelenlerin dinlenme amaçlı ve tatil amaçlı gelenler içerisindeki dağılımı %30’un üzerindedir. Termal suyun özelliği sebebiyle termale gelenler değerlendirildiğinde ise sağlık kurumunun önerisiyle gelenlerin yarısı, daha önce şifasını gördükleri için gelenlerin %87’sini, dinlenme tatil amaçlı gelenlerin yaklaşık %20’sini termal suyun özelliği dolayısıyla termale gelenler oluşturmaktadır. (Tablo 17).

Tablo 17. Ziyaretçilerin termal tesise geliş amaçları ile bu termal tesisi seçmelerindeki ilişki dağılımı.

Termal tesise geliş amacınız nedir?		Bu termal tesisi seçmenizden en etkili faktör nedir?						Toplam
		Yaşadığım yere yakın	Akraba ya da arkadaşlarımla ısrarı	Termal suyun özelliği	Yörenin iklim özellikleri	Ücretin uygun olması	Ulaşım koşulları uygun	
Sağlık kurumundan sevk edildim	f	1	2	3	0	0	0	6
	%	16,7	33,3	50,0	0	0	0	100,0
Daha önce şifasını gördüğüm için geldim	f	0	1	40	0	4	1	46
	%	0	2,2	87,0	0	8,7	2,2	100,0
Rahatsız olan bir yakınıma refakatçi olarak geldim	f	0	17	0	0	0	0	17
	%	0	100,0	0	0	0	0	100,0
Dinlenme amaçlı geldim	f	5	13	2	0	7	11	38
	%	13,2	34,2	5,3	0	18,4	28,9	100,0
Tatil için geldim	f	4	8	3	0	6	1	22
	%	18,2	36,4	13,6	0	27,3	4,5	100,0
Diğer	f	0	3	16	1	1	1	22
	%	0	13,6	72,7	4,5	4,5	4,5	100,0
Toplam	f	10	44	64	1	18	14	151
	%	6,6	29,1	42,4	0,7	11,9	9,3	100,0

$X^2=144,325$ $sd=25$ $p=0,000$

Şekil 11. Termal tesise gelenlerin geliş amaçlarının termal tesise geliş amaçlarına göre dağılışı.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Termal tesise gelenlerin büyük bir kesiminin termale geliş zamanı ilkbahar sonu ile sonbahar başlarına kadar olan 4-5 aylık bir süre içerisinde olduğundan yörenin iklim özelliklerinin termal tesis seçimindeki etkisi çok önemlidir. Fakat, gelenlerin burayı tercih etmelerindeki öncelikli sebep değildir. Termal tesislere giriş ücretinin uygun olması (3 TL) dinlenme ve tatil amaçlı gelenler açısından son derece cazip olduğundan, bu gruplar içerisinde termal tesisi ücretin uygunluğu sebebiyle öncelikli olarak tercih edenler, bu gruplar dışında tercih edenlere göre daha fazladır. Ulaşım koşullarının uygunluğunun dinlenme amaçlı gelenler içerisinde %30'a yakın bir değerde olması, ulaşım koşullarının dinlenmek için gelenler açısından önemli bir kriter olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Genel olarak “*Termal tesise geliş amacınız nedir?*” sorusuna verilen cevaplar ile “*Bu termal tesisi seçmenizden etkili faktör nedir?*” sorusuna verilen cevaplar karşılaştırıldığında ziyaretçilerin termale geliş amaçları ile Çermik termal tesislerini seçmelerindeki en etki faktör arasında bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi tespit için yapılan ki-kare (Chi Square) testine göre de; p değeri 0,000 olduğundan dolayısıyla 0,05'ten küçük olması sebebiyle iki değişken arasında kuvvetli biçimde anlamlı bir ilişkinin olduğunu görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde; araştırmaya katılan turistlerin %55'i erkekler %45'ini ise kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların 1/3'üne yakın bir kısmı 31-40 yaş aralığında, yarısından fazlası ise 40 yaşın üzerindedir. Araştırmaya katılan turistlerin %35,1'i ilköğretim mezunu, ¼'üne yakın bir kısmı ise okur-yazar değildir. Mesleklere göre dağılımda ise ev hanımları (%35,8) ve serbest meslek sahiplerinin (%27,8) daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcılar içerisinde %21,9'u Diyarbakır il merkezi ve ilçelerinden olup bu oran katılımcıların 1/5'inden fazlasını oluşturmaktadır. Diyarbakır ili ile Çermik'e yakın Şanlıurfa, Gaziantep ve Mardin illerinden katılanlar birlikte ele alındığında bu illerden termal tesislere gelenlerin oranının %54,3 ile yarısından fazla olduğu görülmektedir. Siirt, Adıyaman, Elazığ, Şırnak ve Batman illeri ise diğer yakın illeri oluşturmaktadır.

Çermik kaplıcasına gelenlerin yaklaşık %70'i akraba, %21'i ise arkadaş tavsiyesi ile gelenlerden oluşmaktadır. Doktor tavsiyesi ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla gelenlerin ise çok az olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların ise yaklaşık %30'u daha önce kaplıcalardan şifa bulduğu için, yaklaşık yüzde %25'i ise dinlenme amaçlı geldikleri belirtmişlerdir. Sağlık kurumundan sevk edildiği için, rahatsız olan bir yakınına refakatçi olarak ve tatil amaçlı gelenler ise daha az sayıdadır. Katılımcıların yaklaşık %44'ünün romatizma hastalığının tedavisi için geldiklerinin belirtmeleri ise kaplıcaların romatizma tedavisinde önemli bir merkez olduğunu göstermektedir.

Gelenlerin %81,5'inin yani 4/5'inden fazlasının kaplıcalardaki boş zamanlarını dinlenerek geçirdiği tespit edilmiş olup, geri kalan %20'den az bir kesimin ise boş zamanlarını kitap okuyarak, gazete ve dergi okuyarak, alışveriş yaparak, yürüyüş yaparak, tv izleyerek ve tesiste oyalanarak geçirmeleri Türkiye'nin bir gerçeğini ortaya koymaktadır. Ne yazık ki toplum olarak okuma alışkanlığımız pek olmadığından boş zamanlarımızı her nerede olursak olalım okumak için yeterli kadar değerlendiremekteyiz.

Araştırmaya katılanlardan yarıya yakını (%48,3) çermik kaplıcalarına ilk defa, yarısından fazlası ise (%51,7) iki ya da daha fazla defa gelmişlerdir. Dolayısıyla iki ve daha fazla sayıda gelenler kaplıcaya daha önce gelip kaplıcadan memnun ayrıldıkları için kaplıcaya daha sonra tekrar gelmişlerdir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Türkiye, kaplıca ve içme kaynakları yönüyle zengin, iklim koşulları elverişli bir ülke olmasına rağmen ülkemizde doğal kaynaklardan gereğince yararlanabilme olanağı veren kaplıcalarımız ziyaretçilerin rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Bununla beraber, ülkemizde farklı bölgelerde bulunan Balçova (İzmir), Yalova, Gönen (Balıkesir), Sandıklı (Afyon) gibi kaplıcalarımız nispeten modern anlamda tesislere sahip durumdadır. Fakat, özellikle Çermik Kaplıcaları'nın da içerisinde yer aldığı Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki kaplıcalarımızın durumu pek iç açıcı değildir.

Çermik Kaplıcaları, Türkiye'nin minarel yönüyle en zengin termal su potansiyellerinden biridir. Fakat modern tesislere sahip değildir. Dolayısıyla, modern tesislerin olmaması, kaplıcalarda hamam kültürünün yoğun olarak devam etmesinde en büyük etkidir. Bundan dolayı buradaki kaplıca turizmini canlandırmak ve ilçe ekonomisine daha fazla katkı sağlamak amacıyla mevcut tesislerin yenilenmesi hatta yeni yapılacak yatırımların termal otel, termal havuzlar, hamam, sauna, kür ve sağlık merkezleri gibi ihtiyaçlara tam olarak cevap verecek nitelikte entegre tesisler şeklinde tasarlanması gerekmektedir.

Termal tesisler ve kaplıcalar çevresindeki otel ve pansiyonlardan oluşan konaklama tesisleri genellikle belediye işletme belgeli olup, turizm bakanlığı işletme belgeli olmadığından hizmet kalitesi yeterli değildir. Bu tesislerin hizmet kalitesi artırılmalı, denetimleri ilgili kurumlar tarafından düzenli yapılmalı ve hizmet veren personel turizm konusunda eğitilmelidir.

Çermik Belediyesi tarafından Çermik kaplıca tesisleri yakınında termale gelenlerin tedavi aktiviteleri dışındaki oyalanabilecekleri park niteliğinde bir rekreasyon alanı oluşturulmuştur. Ancak Çermik kaplıca tesisleri çevresinde kaplıca tesislerine gelenlerin zamanlarını değerlendirebilecekleri ticari alanlar oluşturulmamıştır. Çermik kaplıca tesisleri çevresinde termal tesise gelenlerin zamanlarını değerlendirecekleri ve çermik halkının da gelir sağlayabileceği kullanım alanları oluşturulmalıdır.

Çermik Kaplıcaları suyunun tedavi edici özelliğinden dolayı 2008 yılına kadar Dicle Üniversitesi'nin tedavi birimi olarak hizmet vermiş olan Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı Çermik Kaplıcaları Birimi şu an atıl durumdadır. Kaplıca bölgesinde sağlık turizmi açısından tamamlayıcı bir rol üstlenen bu birimin Çermik Belediyesi ve Dicle Üniversitesi işbirliği ile tekrar açılması gerekmektedir.

Çermik kaplıcalar bölgesinde geçmiş yıllarda birkaç sondaj çalışması yapılmasına rağmen, termal su rezervuar ve potansiyeli tam olarak belirlenmemiştir. Bu nedenle Çermik kaplıcalar bölgesinde yapılacak büyük yatırımlardan önce termal su kaynakları rezervuarı ve potansiyeli ile ilgili MTA ve üniversitelerden destek alınarak daha güncel çalışmalar yapılmalıdır.

Termal Turizm Merkezi Bölgesi çevresinde çevre atıkları problemi mevcuttur. Bu atıkların su kaynaklarını kirletme riski vardır. Gelen turistlerin memnuniyet düzeyi ve turizmin gelişmesi, bölgenin koruma-kullanma dengesi içerisinde değerlendirilmesi için; Termal Turizm Merkezi Bölgesi'nde çevre kalitesinin artırılması ve düzenli bakımının sağlanması, bunun yanı sıra bölgedeki gerek konaklama gerekse turizm tesisleri atıklarının kaynak koruma sınırları dışına çıkarılmalıdır.

Termal Turizm Merkezi Bölgesi olan Çermik Kaplıcaları'nın tanıtımı için Çermik Belediyesi tarafından kaplıcalar tanıtım broşürü ve kitapçığı hazırlanmıştır. Bu tür tanıtım şekillerinin yöresel ya da bölgesel yayın organları tarafından da yapılmasıyla Çermik Kaplıcaları'nın bilinmesi, tanınması ve farkındalık oluşturulması yönünde ciddi atılımlar gerçekleşmesi sağlanabilir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015*

KAYNAKÇA

- AKBULUT, G. (2010). "Türkiye'de Kaplıca Turizmi ve Sorunları", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36.
- BİZBİRLİK, A. (2002). *16. Yüzyıl Ortalarında Diyarbakır Beylerbeyliği'nde Vakıflar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- BULUT, İ. (1999). "Kökene Termal Kaynaklara Dayanan Bir Yerleşme: Sivas-Sıcak Çermik", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi* (119), 187-207.
- ÇERMİK KAYMAKAMLIĞI, (2012). *Kaplıcalar Diyarı Çermik*, Diyarbakır.
- ÇETİN, B., & ÖZŞAHİN, E. (2011). "Turizm ve Mekânsal Değişime Etkileri Yönüyle Gönen (Balıkesir) Termal Kaynakları", *Turkish Studies*, 6 (2), 317-340.
- ÇETİN, T. (2010). *Termal Turizmin Başkenti Afyonkarahisar*, Ankara: Beyazkalem Yayıncılık.
- ÇETİN, T. (2011). "Termal Turizm Potansiyeli Açısından Kozaklı (Nevşehir) Kaplıcaları", *Turkish Studies*, 6 (1), 878-902.
- ÇOMAK, N., & GÜNCEGÖRÜ, B. (2012). "Kös Kaplıcalarının Turizme Kazandırılması", *Marmara Coğrafya Dergisi* (26), 57.
- ÇONKAR, K., & GÜLMEZ, M. (2004). "Termal Turizm Açısından Sivas'ın Yeri ve Önemi", *Cumhuriyetin 80. Yılında Sivas Sempozyumu*, (s. 289).
- DELİL, S., & TANRIKULU, A. (2012). *Çermik Termal Turizm Raporu*, Karacadağ Kalkınma Ajansı.
- DOĞANAY, H., & ZAMAN, S. (2013). *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Ankara: Pegem Akademi.
- DOĞANER, S. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- ERDOĞAN, E., & AKLANOĞLU, F. (2008). "Termal Turizm ve Afyon-Gazlıgöl Örneği (1) ", *Journal of New World Sciences Academy* (www.newwsa.com).
- ERZENOĞLU, Z., & ÖZEKE, H. (1984). *Diyarbakır- Çermik Kaplıcası I ve II No.lu Sıcaksu Sondajları Kuyu Bitirme Raporu*. MTA Derleme Raporu No: 7652, Ankara.
- GARİPAĞAOĞLU, N. (2002). "Türkiye'den Sağlık Turizmine Bir Örnek: Sivas-Kangal Balıklı Çermik", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi* (141), 199-210.
- <http://cermik.gov.tr/tarihce>. (Erişim Tarihi: 09.09.2013)
- <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11475/genel-tanimlar.html>. (<http://www.kultur.gov.tr>)
- <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11479/turkiyede-saglik-ve-termal-turizm.html>.
- <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11485/termal-sularin-siniflandirilmesi.html> (<http://www.kultur.gov.tr>)
- <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11493/termal-kultur-ve-turizm-koruma-ve-gelisim-bolgeleri-ile-.html>.
- İBRET, Ü. (2007). "Türkiye'de Yeni Gelişen Bir Termal Turizm Merkezi: Çavundur Kaplıcası", *Doğu Coğrafya Dergisi* (18), 135-164.
- İNCEÖZ, M. (1989). *Çermik-Çüngüş Bölgesinin Jeolojisi*, Fırat Üniv. Jeoloji Mühendisliği Fak. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

- KETİN, İ. (1955). "Diyarbakır Kuzeybatısında Çermik Bölgesinin Jeolojisi Hakkında", *İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Mecmuası*(XX).
- KETİN, İ. (1983). *Türkiye Jeolojisine Genel Bakış*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları.
- KOÇ, F. (2005). *Türkiye Kaplıcaları*. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.
- MEŞELİ, A. (2005). "Çermik ve Yakın Çevresinin Morfografik Özellikleri". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (5), 54-70.
- MTA. (2005). *Türkiye Jeotermal Kaynakları Envanteri*. Ankara.
- ÖZDEMİR, A., & TEZELLİ, O. (2008, Aralık). "Türkiye Jeotermal Sularının Jeokimyasal Özelliklerinin Değerlendirilmesi", *Sondaj ve Uygulamalı Yerbilimleri Dergisi* (7).
- ÖZMUTAF, M., ÖZGÜR, C., & ŞAHİN, H. (1990). *Diyarbakır Çermik Kaplıcası III nolu Sıcaksu Sondajına Yönelik Yer Belirleme Çalışması*, MTA Derleme Raporu, Ankara.
- ŞİMŞEK, Ş. (1991). "Türkiye'deki Termal Kaynakların Potansiyeli ve Genel Özellikleri", *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi* (18), 5-9.
- TUNCEL, M., & DOĞANER, S. (1992). "Kütahya'da Kaplıca Turizmi", *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ege Coğrafya Dergisi* (6), 47.
- ÜLKER, İ. (1988). *Türkiye'de Sağlık Turizmi ve Kaplıca Planlaması*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları No: 1006.
- YAZICI, H. (1997). "Turizm Potansiyeli Yönünden Eskişehir Sakarı Ilıca Kaplıcaları", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi* (110), 20.
- YILMAZÇELİK, İ. (1995). *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır (1790-1840)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- YÜCEL, B. (1989). *Çermik (Diyarbakır) Yöresinin Jeolojisi ve Jeotermal Enerji Olanakları*, MTA Derleme Raporu No: 8744, Ankara.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- BAŞKAYA, Z., Coğrafi Etmenler ve Termal Turizm Potansiyeli Açısından Çermik (Diyarbakır) Kaplıcalarının Değerlendirilmesi, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/6 Spring 2015, p. 307-340, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8175>, ANKARA-TURKEY